

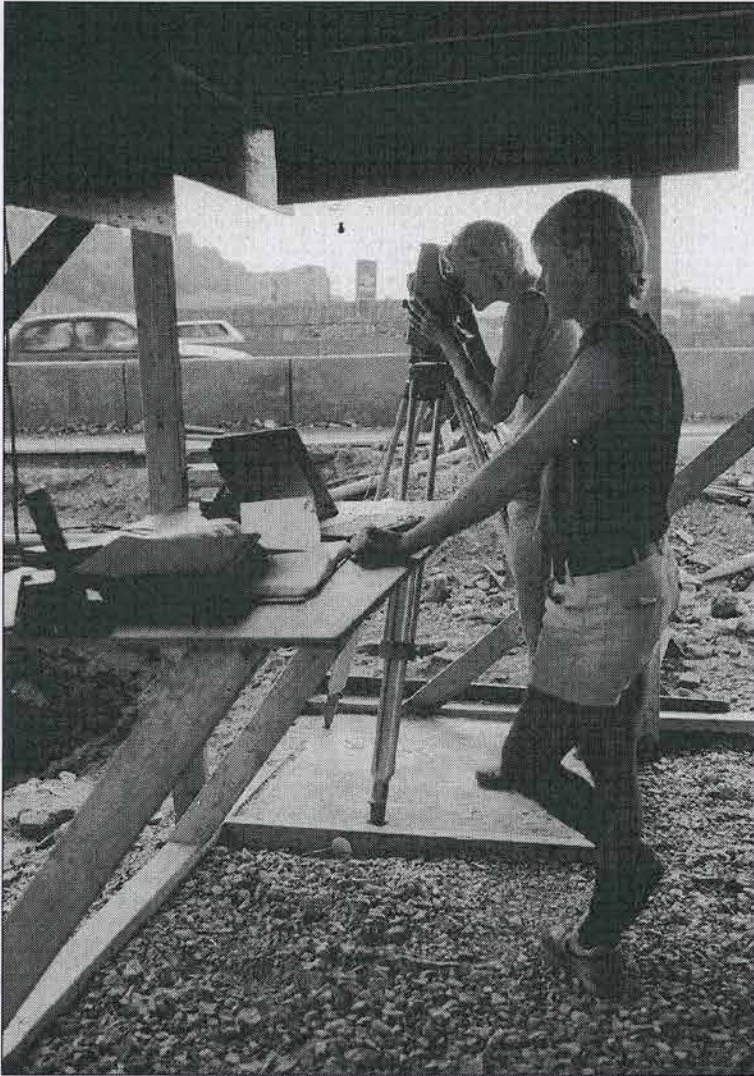

Stiften

«Stiften» er NINA·NIKU's internorgan og kommer ut 3-4 ganger i året. Her skal orienteres om pågående forskningsaktivitet, nye prosjekter, konferanser og annen virksomhet ved stiftelsen.

Nr. 1 des. 1994

Arkeologer i kappløp med veiutbyggere

Seks båter samt deler av sagatidens Bispebrygge og Kongsbrygge er blant de funn arkeologene har gjort under utgravningen av Oslos middelalderhavn. Det jobbes på spreng for å kartlegge mest mulig av havneområdet innen nye E18 gjennom Ekeberg og utenom Gamlebyen åpnes neste sommer. Petter Molaug fra utgravningskontoret i Oslo skriver om dette arbeidet på s. 6

På bildet ser vi Nils Tore Nondal foran med datamaskin, og Gudrun Benonysdottir bak ved totalstasjonen.

De måler inn og overfører data om Sørenga, nærmere bestemt en av båtene som er funnet i Oslos middelalderhavn.

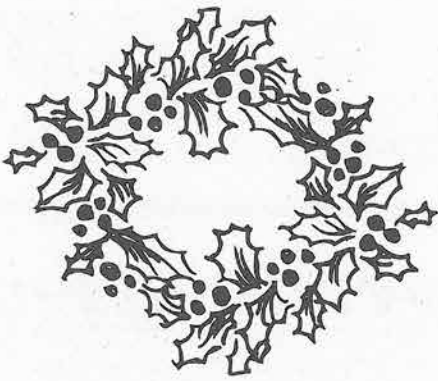
Urnes Stavkirke - nå også forskningsobjekt for naturforskere. s 12

Fjellets natur- og kulturarv s 14

Konservering og konservering s 16

..og mye mer

God Jul
og
Godt Nytt År!

Innhold:

Sjefens hjørne.....	3
Ny hverdag.....	4
I denne travle førjulstid.....	5
Arkeologisk utforskning av middelalderbyen.....	6
Ny dr.philos i NINA.....	8
Utgravningene i Erkebispes- gården.....	9
Terje Skoglands Minne- symposium.....	10
Urnes stavkirke.....	12
Fjellets natur- og kulturarv.....	14
Adresse skjema.....	15
Konservering og konservering.....	16
Samarbeid med Tanzania.....	17
Med forskning som livsstil.....	18
Jorda rundt med NINA-NIKU.....	20
Ny arbeidsmiljølov.....	26
LUHF står på.....	27
EU-forskning i NINA.....	27
Hvem er vi og hvem kan.....	28
EDB i NINA-NIKU.....	29
Smithsonian på besøk.....	29
Nytt fra administrasjonen.....	30
Personalia.....	31

Redaktøren har ordet

Så er vi i gang!

Når dette skrives er det nøyaktig tre måneder siden miljøvernminister Torbjørn Berntsen avduket vår nye logo, og et 30-talls medarbeidere hos Riksantikvaren ble overført til NIKU og Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning. Og selv om Anne, Tone og de fleste andre i Dronningens gate fortsatt flyter i støv og håndverkere, og stresser over timelister, budsjetter, ansettelse, datanettverk og mye annet, så er NIKU kommet skikkelig igang. Vi ser konturene av en forskningsstiftelse med spennende og utfordrende perspektiver.

Har etableringen gått etter planen og som forventet? Fra mitt ståsted er svaret et klart "ja". Ser vi bort fra forsinkelsene og rotet i Dronningens gate, har ikke problemene vært større enn vi måtte vente. At Tronds budsjettssystem kan være tungt å forstå og vanskelig å tilpasse til sin daglige arbeidssituasjon visste vi. Kontrasten til Staten er enorm. Noen av oss fra NINA-systemet sliter fortsatt med det.

To ting imponerer meg spesielt i NIKU. Anne og Tones fortsatte gåpå-vilje og entusiasme. "Strevsomt, med du-verden så gøy!", sa de sist jeg besøkte dem. Det andre er hvor raskt og bevisst NIKU-identifikasjon har etablert seg i hele organisasjonen. Kanskje er det en sammenheng mellom de to forhold?

Også hovedadministrasjonen har i mange måneder vært sterkt preget av nyetableringen. Opplæring og tilpasning av regnskapssystemet, nyansettelse og forhandlinger om avtaler, avtaler om lokaler, forholdet til Riksantikvaren og mye annet.

Info-siden har de siste månedene vært preget av det som med et samlebegrep kan kalles "ny grafisk profil". Det startet med ny logo og nye

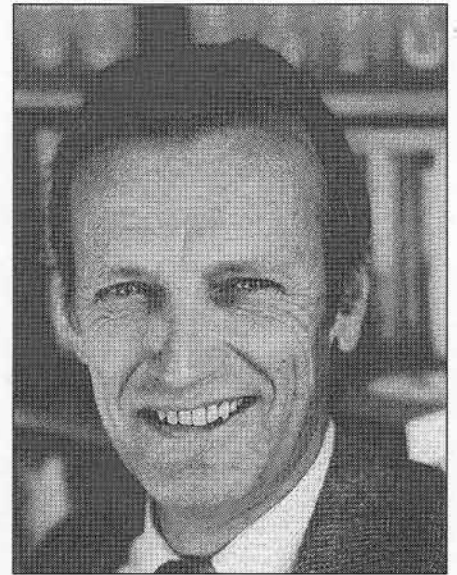

Foto: Terje Skogland

brevark for hele stiftelsen. Det har fortsatt med klistremerker, utforming av visittkort, rapportserier og omslag, annonseutforming, minibrev, skilter, pressemelding, telefax, oppføring i telefonkatalogene på alle de steder NINA-NIKU holder til, osv., osv. De fleste ting faller på plass, men det gjenstår mye på produksjonssiden.

Og så har vi bestemt navn og utforming på vårt felles internblad. "Stiften" ble navnet, foreslått av Eldar Gaare, etter at han selv hadde forkastet alternativer som "Kalleropet", "Tungatale", "Det indre marked" o.a.! Han skriver om forslaget:

"STIFTEN" har mange assosiasjoner: Noe man slår, noe som binder sammen, noe man setter seg på!, "forkortelse" for Stiftelsen for etc., fonetisk nærstående til "giften" og litt mer malisjøs (=ondskapsfull, skadefro. Red.) enn NINA-NYTT var kunne en jo ta sikte på å være?"

Til det siste er å si, at det er opp til dere! "Stiftens" spalter er åpne for alle, og alle oppfordres til å skrive om store og små begivenheter, om tanker dere vil dele med oss andre. Eller kanskje en historie dere har kommet over eller selv har skrevet.

Jeg er imponert over alle bidrag fra NIKU-ansatte som har kommet til dette første nummer av "Stiften".

Forts. neste side

Sjefens hjørne

Dette er ganske originalt. Ja, egentlig helt sprøtt. Her skal jeg avstedkomme en liten epistel til det aller første nummer av vårt nye internblad. Og hvor er jeg? Jo, i en liten by i Afrika, nærmere bestemt i Tanzania, hvor jeg skal gi mitt bidrag til å fremme forsknings-samarbeid.

Muligens kan det være et lite poeng i at dette gir en passende distanse til stoffet, slik at jeg kan se NINA-NIKU sånn litt utenfra. I alle fall gir omgivelsene avstand til det hjemlige:

Et shabby hotellrom med en halv kleshenger, mørk tropekveld ute, og gjennom vinduet høres en og annen skranglete bil, noen gneldrebikkjer og litt høylydt krangel. Jeg ligger på senga, innunder myggnetting, og tenker en del store tanker og noen ganske små.

Jeg tenker blant annet tilbake på den tiden som har gått siden vi startet arbeidet med å inkorporere NIKU i organisasjonen. Det virker ganske lenge siden, men det er faktisk ikke så mye mer enn et år. Vi er på langt nær ferdige, men så langt synes jeg det har gått over forventning med mye. Med det mener jeg blant annet at det allerede er skapt en NIKU-entusiasme som er til å ta og føle på, og at NINA-folket, slik jeg ser det, har

blitt mer og mer positive til det nye, fra en rimelig skeptisk start. En viss gjensidig skepsis i utgangspunktet tror jeg er et sunnhetstegn. Det vitner om sterk faglig integritet. Så, når kontakt og informasjon kommer skikkelig i gang, ja, så øker også den gjensidige respekt. Og det kan bygges grunnlag for framtidig samarbeid.

Det er klart at en NIKU-ansatt nødvendigvis må føle store omveltninger. Det er masse nye systemer å venne seg til, og det gamle ord om at "tid er penger" blir påtrengende aktuelt. Samtidig skal også NINA gjennom en omstillingsprosess i tida framover. Alt dette krever romslighet og åpne sinn på alle hold.

Jeg tror på det sosiale i slike sammenhenger. Alle tilbakemeldinger jeg har fått tyder på at f. eks. bursdagen i oktober slo godt an i så måte. "Disse NIKU-folka var jaggu ikke tapt bak en vogn" har vært en gjenganger, likeså at "det nifse NINA-dyret var jo egentlig ikke så ille likevel". Så lenge jeg har ansvaret, skal det bli en stor NINA-NIKU-samling hver oktober framover.

Ellers bør vi etter hvert bli klar over at NINA-NIKU er en solid faktor å regne

Foto: Terje Skogland

med i norsk forskning, og det lyttes når vi taler. Dette skal vi være veldig oppmerksomme på. Vi har ingen grunn til å stå med hatten i handa. Men igjen og igjen: Slikt krever også stor ydmykhet.

Min oppgave framover blir å stake ut en hovedkurs, å arbeide for å få til gode rammebetingelser, å få folk til å bevare entusiasmen og bidra til at den enkelte har en trygg og god arbeidsplass. I disse tider med endring og omstilling er det dessuten viktig å få fram det selvfølgelig i utvikling og forandring faktisk er det normale for en forskningsinstitusjon i front! Det er det ikke alle som tenker på.

Riktig god jul til dere alle!

Kalle

Dette lover meget bra for fremtiden! Og NINA-folk: Kom dere på banen! La ikke "Stiften" bli et menighetsblad for informasjonssjefen, - som noen antydte om NINA-nytt!

- Stress, mas og tidsfrister til tross, nå er det snart Jul! En pust i bakken, og tid for å feste tankene på andre verdier og gleder, det trenger vi alle nå. Derfor ønsker jeg alle i NINA-NIKU:

**En riktig god jul
og et godt og fremgangsrikt
nytt år!**

En spesiell takk også denne gang til Helén Eliassen som med kort frist har samlet stoff og redigert første nummer av "Stiften".

Tor B. Gunnerød

Ny hverdag

Rapport fra sjelelivet i Dronningens gate og tilliggende herligheter i middelalderbyene.

NIKU er på beina - fra 1. januar nærmer vi oss 50 sjeler med stort og smått; noen faste, noen engasjerte, noen nye og mange erfarne. Vi har brukt de første månedene til å bli kjent, med hverandre, med nye rutiner, med nye tenkemåter. Vi har svettet og grått over budsjett-innspill, uferdige lokaler og smådjevlen i de nye PCene - men begynner å få dreisen på timelistene.

Det ville være uærlig å si at alt er idyll i NIKU. Det finnes virkeligheter vi ikke kan "kose" oss bort fra - omstillinger som vil ta tid og som rører ved noe grunnleggende i oss. NINA-veteranene vil trøste oss med at det går over. I mellomtiden er det viktig at vi ikke later som om de vanskelige følelsene og holdningene ikke finnes.

Ansvar

Overgangen fra å være forvalter av kulturminner, til å være premissleverandør for dette arbeidet, kan være tung. Særlig vanskelig føles det når Riksantikvaren ikke har fått sine folk på plass for å ta i mot våre innspill og råd.

Men det personlige ansvaret er ikke blitt mindre ved opprettelsen av NIKU; tvert om er det kanskje større. Det er klare forventninger om at vi som forskere og fagpersonell skal kunne skue lengre frem enn byråkratenes med sine hastesaker og kortsiktige dag-til-dag-vedtak. Forskningen skal ha en "føre-var" funksjon, og

skal rette søkelys mot mulige trusler, såvel som løsninger. Forskningen skal være kritisk til lettvinde løsninger i forvaltningen og samfunnet. Den enkelte forsker skal være "whistle-blower", uansett hvor upopulært det kan være hos oppdragsgiveren.

Prostitusjon?

En annen, følelsesmessig vanskelig endring er å skulle "selge seg"; både det å markedsføre egne kvaliteter (for de mer beskjedne av oss), men ikke minst det å ta seg betalt (i dyre dommer) for noe man før gjorde gratis. Trond vil si at det slett ikke var gratis, men bare betalt på en annen måte (dvs over skatteseddelen). Likevel er det en barriere som må overkommes både for den enkelte og for våre oppdragsgivere. Det vil nok fortsatt gå noe tid før vi blir ekte kulturminnekremmere, men det er et tankekors at ting vi betaler for straks kan oppfattes som mer verdifulle enn gratistjenester.

Kunnskapsbutikken

Det er ikke til å komme fra at NINA-NIKU er og skal være butikk. Men vi lever av å selge kunnskaper. Det gjør oss mer sårbare enn dem som fører mer håndfaste varer. Slipper bindersbutikken opp for norsk binders, kan man kjøpe svensk eller portugisisk. Bli kirkeforskeren overkjørt eller senil, kan vi ikke bestille en ny fra universitetet i Brussel.

Våre spesielle varer stiller også spesielle krav til oss. Det nytter ikke å bringe gamle tomater til torgs - like lite som NIKU kan leve av gårsdagens

Foto: NIKU

kunnskap. I forvaltningen ses det med skepsis på dem som leser bøker i arbeidstiden - viktigst er det å produsere notater og vedtak. I et forskningsinstitutt skal det leses. Vi belønnes ikke etter antall notater - men kvaliteten på det vi leverer.

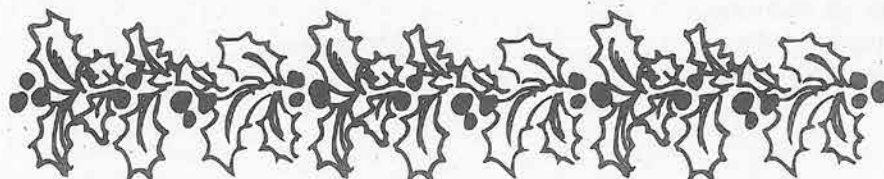
Og punktligheten. Et oppdragsinstitutt skal levere sine varer i tide. Og det er ikke like greit når forkjølelsene og oppdragene står i kø og dagene smuldrer bort i møter, telefoner, småbyråkrati og PC-trøbbel.

At kundene faktisk betaler for det vi gjør, og dermed har legitime krav å stille til oss, er også noe nytt, som det tar tid å venne seg til og akseptere følelsesmessig.

Virkeligheten?

Hverdagen er ny. Og annerledes. Strevsamt. Men ikke håpløst. Ikke grå. Ikke trist. Men stort sett ganske hyggelig, med juléferie, nye stillinger, nye oppgaver og et nytt år i vente!

- AnneFi

I denne travle førjulstid..

Midt inne i den travle førjulstid er det så vidt at jeg (som nyansatt NINA-direktør) har tid til å rable ned noen ord til direktørens spalte. Men likevel, dette er en av mine hyggelige, prioriterte oppgaver som leder av NINA.

Tida før jul i år er ekstra hektisk på grunn av ganske mange andre oppgaver i tillegg til det årlige budsjettarbeidet. Alle har vel fått referat fra Arbeidsgruppen for utvikling og samhandling (ARGUS). Her forsøker vi å trekke opp linjene for det framtidige NINA, og arbeidet er så vidt kommet i gang. Vi vet derfor ikke på nåværende tidspunkt hvilke konklusjoner vi vil komme fram til. Ett er i alle fall sikkert, vi håper at den prosessen vi nå er inne i skal gi et enda bedre NINA i framtida. Ikke bare med hensyn på organisasjonsstruktur, men like mye på de interne arbeidsforhold i NINA generelt.

Siden forrige NINA-Nytt har NINA arrangert et stort internasjonalt seminar til minne om Terje Skoglands arbeide. På kort tid fikk vi godt over 20 travle, internasjonalt godt anerkjente forskere til å komme til Trondheim til dette seminaret. Ideen kom fra Nils Chr. Stenseth og Rolf Langvatn. Så langt har de gjort en meget god faglig jobb i forhold til dette seminaret. Men administrasjonen av selve arrangementet ble overført til oss sentralt i NINA. Ikke vet jeg hva som ville ha skjedd med dette arrangementet hvis ikke den nybakte dr.Torbjørn Forseth hadde kommet til mitt kontor noen dager etter at vi hadde sagt ja til dette arrangementet, og spurt om vi hadde ca to uker til rådighet for ham. Torbjørn fikk der og da jobben som konferansesekretær, og uten ham ville dette aldri gått. Jeg vil derfor benytte anledningen her til å takke Torbjørn for at arrangementet gikk prikkfritt i havn.

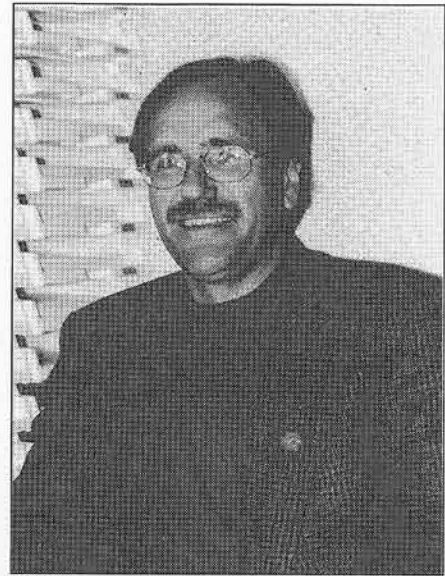

Foto: TBG

Vi ser fram i mot et nytt år med nye utfordringer for NINA i den nye stiftelsen. Rent økonomisk ser ikke 1995 så ille ut som 1994. Vi må fortsatt jobbe ut i fra en streng økonomi, men det er jeg overbevist om at alle i NINA er seg bevisst. *Jeg vil derfor benytte anledningen å ønske alle en riktig god jul og et godt nytt år.*

Eivin

Nytt fra informasjonen

Som nevnt i min første spalte, begynner nå de fleste elementer av NINA-NIKUs grafiske profil å falle på plass. Vi har allerede trykket opp klistremerker i følgende størrelser:

- * 6,3 x 10 cm m/hvit bunn
- * 10,3 x 13 cm m/hvit bunn
- * 10,3 x 13 cm m/klar bunn (for privat biler)
- * 40 x 15 cm m/hvit bunn (for tjeneste biler, båter etc.)
- * små klistremerker i papir med logo og fullt navn i 10,5 x 3 cm

Har dere behov for disse merkene, kan de fås ved henvendelse til undertegnede.

UNICEF julekort (1500 stk.) med hilsen og logo er trykket og fordelt til avdelingssekretærene.

Minibrev for NINA, NIKU og hovedadministrasjonen er under trykking og blir distribuert så snart de er klare.

Når det gjelder rapportserier og omslag vedtok ledermøtet (SLEM) den 23.11.1994 følgende:

"- Utforming av omslag på "Fagrapport" (erstatte "Forskningsrapport" og "Utredning" i NINA) og "Oppdragsmelding" i for mat A4 for NINA og for NIKU. Rapportene for NIKU gis egen nummerering, mens "Oppdragsmelding" fra NINA fortsetter nåværende nummerering.

- Grafisk utforming av Fakta-ark, felles for Stiftelsen. Det vurderes egen distribusjonsliste for Fakta-ark basert på publikasjoner fra NIKU.

- Grafisk utforming og fargevalg for minibrev fra Hovedadministrasjonen, NINA og NIKU.

- Grafisk utforming av stillingsutlysninger. Ved trykking av logo i svart/hvitt-utgave erstattes den tidligere vedtatte punkt-rastriering med ulik tetthet og bredde av vertikal strek-rastriering for å oppnå bedre trykk gjengivelse."

Merk spesielt: Tildeling av rapportnummer, ISSN- og ISBN-nummer skjer gjennom NINA-NIKUs tegnekontor på Tunga. Ingen rapporter må utgis uten først å henvende seg dit og få tildelt nummer.

Underlag for visittkort er trykket. Påføring av navn og øvrig tekst skjer så raskt vi makter det. Når utkast til tekst er ferdig, vil disse bli sendt den enkelte for korrektur før trykking. Blant annet pga. plassen, vil privatadresser og - telefonnummer normalt ikke bli påført visittkortene. Har dere likevel av spesielle grunner behov for dette, angis det på korrekturen.

Til slutt: Hvis noen er misfornøyd med årets julegave til alle ansatte, rettes kritikken til undertegnede som har det hele og fulle ansvar for valget!

Vi tar sikte på å få ut neste nummer av "Stiften" i månedsskiftet februar/mars. Stoff til dette nummer må være meg ihende senest 15. februar 1995.

Helt til slutt: som nevnt i min innledende spalte, ønsker jeg å kartlegge hvor den enkelte for fremtiden ønsker tilsendt "Stiften", - privatadresse eller på jobben. Fyll derfor ut skjema nederst på side 15 og returner det til meg. De jeg ikke får tilbakemelding fra, får "Stiften" tilsendt til samme adresse som denne gang.

Tor B.

Arkeologisk utforskning av middelalderbyen

Petter B. Molaug. Forsker NIKU,
Utgravningskontoret for Oslo.

Arbeidet med ny E18 gjennom Ekeberg og utenom Gamlebyen i Oslo er i rute. Hovedveisystemet skal etter planen åpne 1/8-95, hvis ikke arkeologene stikker kjepper i hjulene. For veien går tvers over det middelalderiske havneområdet, og det er funnet båter her, hele seks stykker. Og det er funnet deler av bryggekonstruksjoner langs mesteparten av veistrekningen, der hvor sandfang og overvannsgrøfter har gått ned i kulturlagene. Utgravninger i slike hull og grøfter pågår fortsatt, og vårt bilde av middelalderens havn i Oslo blir stadig tydeligere.

Arkeologiske utgravninger har foregått i Gamlebyen siden 1860-årene, etter moderne prinsipper fra 1970 i regi av Riksantikvaren. Et permanent utgravningskontor ble etablert i 1982. Dette kontoret ble overført fra Riksantikvaren til NIKU i forbindelse med opprettelsen av NINA-NIKU 1/9 i år. Utgravningene i havnebassenget for nye E18 har pågått siden 1992.

En skipskirkegård

Det typiske handelsfartøyet som har seilt på Oslo på 13-1600-tallet ser ut til å være en klinkbygd 12-15 m lang, halvåpen båt med én mast. Byggematerialet er for det meste eik, men furu forekommer også. I motsetning til vikingtidens båter har disse båtene stevnrør, ikke styreåre. Bordgangene er festet til hverandre med klinknagler og til bandene (spantene) med trenagler. På flere av båtene har det forut og akterut vært halvdekk. Disse båtene er i slekt med de nordiske vikingskipene, men har også fått mange trekk fra kogger og slaviske båttyper. Dendrokronologiske analyser og pollenanalyser av tetningsmaterialet viser at de fleste av båtene fra Oslo havn ikke er bygget i Norge, men i Sverige eller middelalderens Danmark (i Skåne). Dendrokronologisk laboratorium ved Nationalmuseet i København har også kommet frem til fellingsår for eiketreet som har vært brukt.

Vi må tenke oss at denne typen båter, skuter, gikk i kystfart i Oslofjordområdet og ned til Øresund og de vestre deler av Østersjøen. Lasten var kanskje trelast, huder og skinn og smør ut, luksusartikler, korn,

klede, tysk øl og vin inn. Ikke noe av lasten var bevart i båtene som er blitt utgravd, og heller ikke deler av rigg eller annet utstyr. Det har vært gamle fartøyer som var påtenkt til reparasjon, men som sank, kanskje av mangel på ressurser i de økonomiske nedgangstidene i senmiddelalderen.

Kongsbryggen og bispebryggen

Båtene er funnet i nærheten av brygger. Oslos havn var svært langgrunn i middelalderen, og det var nødvendig å bygge brygger ut i sjøen for at ikke båtene skulle gå på grunn. Landhevning gjorde det nødvendig å flytte bryggene stadig lengre ut. Det samme gjorde hensynet til større båter, som Hansakogger. I løpet av 1200-tallet har det vært en kraftig senkning av havnstanden, slik at det i løpet av bare hundre år skjedde en forskyvning av strandlinjen utover med kanskje over 20m. Det kan ha vært fortøyningskister eller landingskister ute i havnebassenget eller fundamenter for ordinære brygger med sjøhus. Byggematerialet er furu og gran. Det er snakk om avanserte konstruksjoner, prefabrikerte og satt sammen på isen eller i sjøen før de ble senket ned og forankret i bunnet. Ut fra beliggenheten har arkeologene funnet deler av de bryggene som i sagatekstene blir kalt for Bispebryggen og Kongsbryggen, samt flere andre.

Innmåling med dataprogram i felt

Som hjelpemiddel ved innmåling av båter, brygger og jordlag, samt gjenstander funnet ved disse utgravningene, har Utgravningskontoret i samarbeid med Universitetet i Oslo, Dokumentasjonsprosjektet og Oldsaksamlingen tatt i bruk totalstasjon og et avansert GIS-program. Alle levninger er tegnet med X, Y og Z-koordinater. Hver båt-del og gjenstand kan lagres med koordinatene og alle ønskelige tilleggsopplysninger i en database for utplottning etter ønskete sorteringer eller søk. De kan legges inn i digitale kart med andre arkeologiske funn. Data blir også brukt som lagringsmedium for manuelle 1:1-tegninger av de enkelte båt-delene. Disse blir innskannet og overført til CAD-format. Det er her et samarbeide med Nationalmuseet, Skibshistorisk Laboratorium i Roskilde, Danmark.

Utgravningskontorets stilling truet

Utgravningskontoret i Oslo har, slik som utgravningskontorene i Trondheim, Bergen og Tønsberg, opparbeidet en betydelig ekspertise på utgravning i middelalderbyene. Integrrert i dette ligger ikke bare utviklet utgravningsmetode, men også vitenskapelig bearbeidelse av det utgravde materialet og formidling av dette til kolleger og publikum. Ved overføringen ble ansvaret for vernet av kulturminnene beholdt hos Riksantikvaren. De har sin egen representant ved utgravningskontoret. Utgravningsvirksomheten skal ifølge vedtak overføres til de arkeologiske landsdelsmuseene (i Oslo Oldsaksamlingen ved Universitetet).

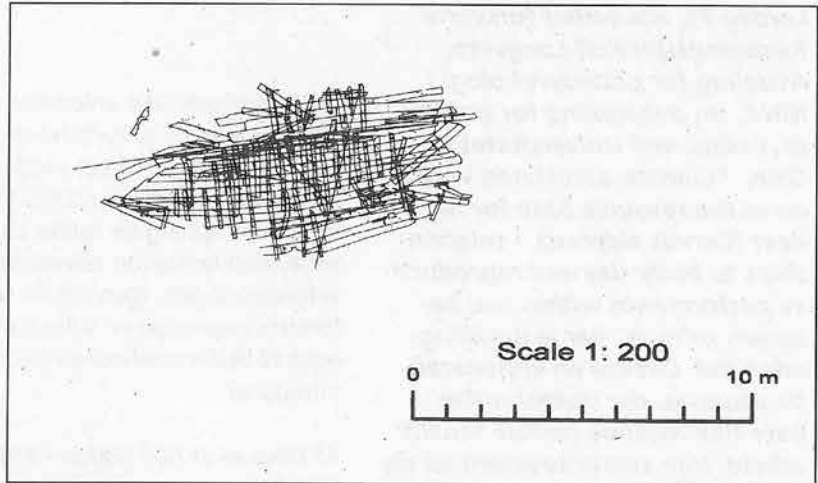
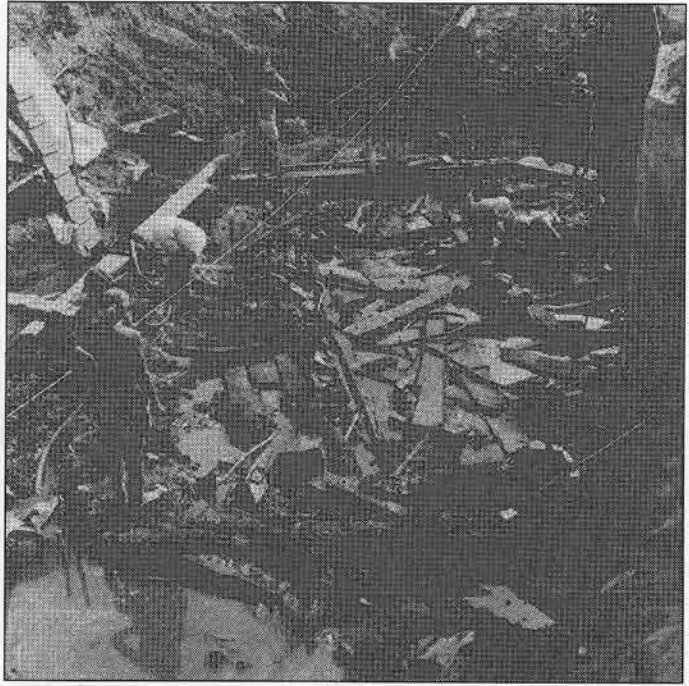
Formidlingsvirksomheten vil kanskje i fremtiden kunne ivaretas av et Oslo Middelaldermuseum.

Alle disse virksomhetene vil, uansett institusjonstilknytning, kunne få plass i jernbanens gamle lokomotivverksted, dit Utgravningskontoret flyttet i 1993.

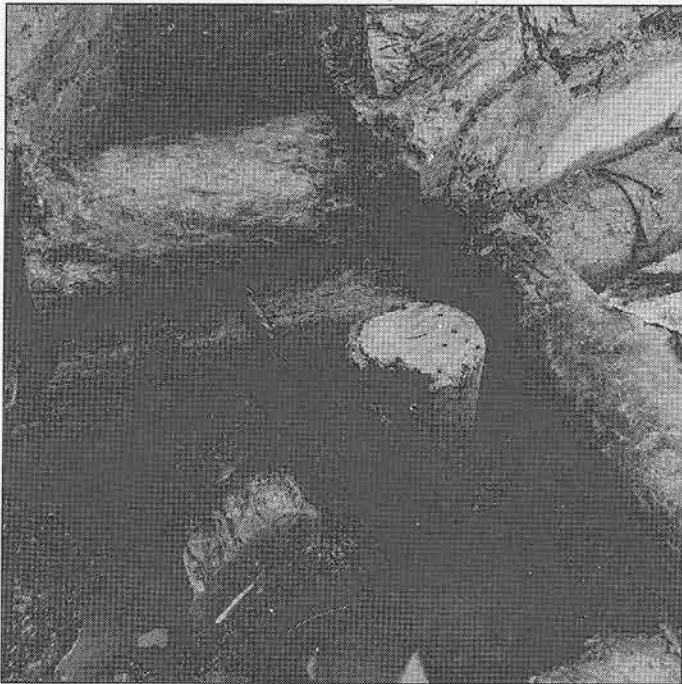
Sparehensyn må ikke tvinge utgravningskontoret bort fra utgravningsobjektet, middelalderbyen. Midt i Gamlebyen vil NIKU også i fremtiden kunne være en sentral aktør i et spennende fagmiljø som har nærkontakt med det levende livet - og med fortiden.

Båt sunket på 1600-tallet, funnet i Oslos havnebasseng og utgravd i 1994.

Foto: NIKU

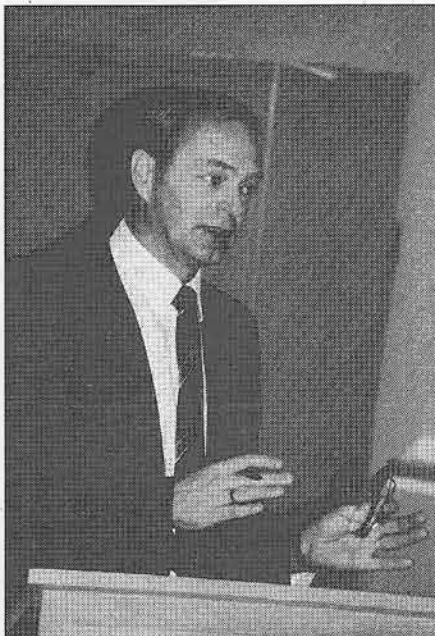
Utplotting av båt innmålt med totalstasjon og GIS-program.

Hjørne av laftekasse, fundament for brygge og sjøbod funnet på Sørenga i Oslo.

Foto: NIKU

Ny dr.philos i NINA

En sikker og trygg doktorand, Rolf Langvatn fra NINA.

Foto: TBG

Førsteopponenten professor David R. Klein fra Alaska var imponert over avhandlingen.

Foto: TBG

Lørdag 26. november forsvarte forskningssjef Rolf Langvatn, Avdeling for pattedyrøkologi i NINA, sin avhandling for graden dr. philos. ved Universitetet i Oslo. "Climate-associated variation in the resource base for red deer (*Cervus elaphus*), - relationships to body size and reproductive performance within and between cohorts" var avhandlingens tittel. Det ble en imponerende disputas, der doktoranden bare fikk rosende omtale for sitt arbeid. Han svarte suverent på de spørsmål som ble stillet og opponentene var dyktige og vel forberedt.

I motsetning til dr.scient.-disputaser som gjennomføres på én dag, går dr.philos.- "eksamen" over to. Én dag med prøveforelesning over selvvalgt og oppgitt emne, og selve disputasen dagen etter. Tradisjonelt foregår som oftest disputasene på en lørdag ved Universitetet i Oslo.

Prøveforelesningene

Rolfs prøveforelesning over selvvalgt emne hadde tittelen "Antipredator strategies and neonatal fear response of temperate cervids: a comparative approach to behavioural and physiological expressions". Den oppgitte var om "Demography and population dynamics of cervids: a comparison of red deer with other Norwegian cervids".

Jeg hadde selv ikke anledning til å være tilstede på prøveforelesningene, men alle de jeg snakket med i ettertid ga samme karakteristik: Etter en litt nervøs åpning de første 10 minutter av den første (og selvvalgte) prøveforelesningen, gjennomførte Rolf forelesningene på en suverén måte, også til bedømmelseskomiteens fulle tilfredshet.

På tross av at Rolf hadde forsøkt "å gjemme bort" sin disputas så godt han kunne (ved å velge å disputere en lørdag i Oslo, uten så mye som et oppslag på Tunga eller på "disputastavla" i biologibygget på Blindern!), samlet selve disputasen 50-60 tilhørere! En stor Trondheimsdelegasjon med Kalle og Eivin i spissen var der, kolleger fra Landbrukshøgskolen og Blindern likeså. Selve disputasen ble ledet av vår styreformann, professor Odd Halvorsen, som fungerende dekanus ved Universitetet i Oslo.

Førsteopponent med lysbilder

Førsteopponent var professor David R. Klein fra Alaska Cooperative Wildlife Research Unit, University of Alaska. Han åpnet sin opposisjon med å understreke de nære faglige og personlige forbindelser mellom Alaska og Norge innen hjortedyrforskningen, og belyste dette med en 10 minutters lysbildevising!

Rolfs avhandling (på over 250 sider (!)) studerer variasjonene i geografisk utbredelse og tid hos hjort, hjortens forhold til faktorer som påvirker ressursgrunlaget, og funksjonelle konsekvenser av kroppsstørrelse på fruktbarhet og forplantning. Selve avhandlingen bygger på ni fremlagte publiserte eller aksepterte publikasjoner, av disse er fire publisert sammen med Steve D. Albin som selv har ledet langtidsstudier av hjort i Rum, Skottland.

Professor Klein påpekte innledningsvis de klare forskjeller mellom hjortens situasjon i Rum og i Norge. I motsetning til den skotske bestanden kan den norske hjorten skifte oppholdssted med endringer i årstidene og næringstilgang. Det var prisverdig av Rolf at han så de muligheter som her lå i å studere de variable miljøforhold og hjortens økologi. Derfor ble avhandlingens viktigste bidrag at den bandt sammen en rekke miljøparametre med hjortens populasjonsdynamikk.

Opponenten tok frem enkelte sitater fra avhandlingen og ba Rolf kommentere disse. Rolf redegjorde på glimrende engelsk for egne resultater i forhold til Bergmanns teori om økende kroppsstørrelse ved høyere breddegrad og høyde over havet, om

"Hva skal jeg opponere mot når alle arbeidene er publisert i anerkjente tidsskrifter?", spurte 2. opponenter professor Brian Staines fra Skottland og lenket seg til talerstolen!

Foto: TBG

grunnlaget for hjortens sterke utvidelse av utbredelsesområdet i dette århundre, og om mulighetene for at

kysthjort og innlandshjort var adskilte stammer. Hjortens evne til å utnytte den mest proteinrike næring dannet basis for trekk innover i landet og opp i høyden om våren og forsommeren. Ulike trekkvaner mellom hanner og hunner og ikke minst tradisjon og læring var viktig i den geografiske utbredelse. Styrken i tradisjon og vaner var bl.a. også vist i Reidar Andersens undersøkelser av elg i Dokkfløyområdet; trekket inn i vinterområdet fortsatte selv etter betydelig nedbeiting.

Annenopponent i lenke!

Professor Brian Staines fra Institute of Terrestrial Ecology i Skottland var 2. opponenter: "Det er en ære å få være opponenter for en slik glimrende avhandling. Hvordan kan man opponere mot disse arbeidene som alt er publisert i vel anerkjente tidsskrifter?", sa han innledningsvis. Til forsamlingens munterhet understreket han sin situasjon ved å tre hånden inn i en kjetting festet til talerstolen!

Opponenten stilte spørsmål om hvordan doktoranden kunne studere næringsinnhold i planter uten samti-

dig å studere jordkvaliteten? Rolf svarte at han hadde omgått problemet ved å studere utvalgte grupper av næringsplanter. "Hvordan kunne han skille mellom kvalitet og kvantitet i næringsvalg under sine eksperimentelle studier?" Professor Staines og Rolf var enige om at ulike forhold spilte inn når hjorten traff sitt valg. Kanskje spilte lukt en rolle. "Kvantitet" kunne være viktig i valg av område, "kvalitet" hva de valgte å spise.

Hele disputasen tok bare vel 1 1/2 time. Ved avslutningen gratulerte Eivin Røskraft Rolf med en fremragende disputas, hensyn tatt til hans store arbeidsbyrde, også som administrator i NINA, og overleverte blomster fra NINA og kolleger.

Jeg har i de siste 35 år overvært nær et 50-talls doktordisputaser. Rolf Langvatns var en av de mest overbevisende, - kanskje den aller mest suverene! Gratulerer, Rolf!

Tor B.

9

Utgravningene i Erkebispegården

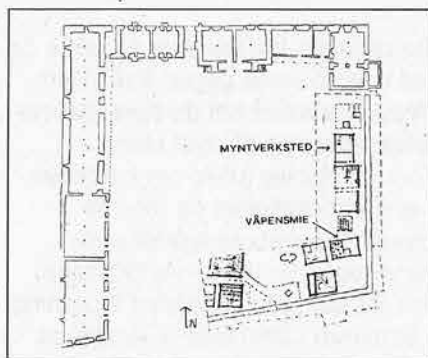
Sæbjørg W. Nordeide, prosjektleder NIKU, Utgravningskontoret fra Trondheim

Sommerens utgravninger konsentrerte seg om Erkebispegårdens sørfløy. Vi startet med sørfløyen i 1993, da vi blant annet avdekket restene etter proviantforvalterens gård (ca. 1720/30-1780), og lensherrenes fjøs og uthus (ca. 1600-1658).

I den midtre del av utgravningsfeltet i 1994 fant vi en større residens som var ombygd flere ganger, fra tiden ca 1550-1600. Under denne bebyggelsen undersøkte vi i hovedsak to generasjoner med bebyggelse fra erkebiskopens tid:

- a) bebyggelse anlagt på slutten av 1400-tallet (se fig.)
- b) de vestre deler av denne bebyggelsen ble stående, mens de østre ble fornyet på begynnelsen av 1500-tallet.

Vi tolker foreløpig erkebiskopens disposisjon av utgravningsområdet slik:

den vestre delen av sørfløyen i utgravningsfeltet ble trolig brukt til ulike kjøkkenfunksjoner. Østfløyen har hatt et rent industrielt preg, med mynt- og våpenproduksjon som viktige aktiviteter. Alt i alt har dette området vært preget av en røyk- og delvis støyfyllt aktivitet.

Allerede i mai ble det påvist en eldre ringmur som skjærer diagonalt

under det sørøstre hjørnet av den nåværende ringmuren fra ca 1470-80. Den eldre muren er datert til ca 1275-1375. Eldre teorier om at Erkebispegården har strukket seg lengre øst, ser derfor ut til å være riktige. Dette betyr igjen at Erkebispegården har vært enda større på 12-1300-tallet enn den har vært fra slutten av 1400-tallet til i dag.

Mens sørfløyen opprinnelig var kalkulert med et mindre funnpotensiale enn østfløyen, har det vist seg å være motsatt: det er langt tykkere, eldre kulturlag og langt flere funn fra sørfløyen. Tykke leirlag vi trodde kunne etterlates viser seg å skjule eldre konstruksjoner. Dette har medført at vi er tvunget til å ta en ekstra gravesesong i 1995, noe som er innvilget i forslaget til statsbudsjett. Gravningene skal derved avsluttes i 1995.

Terje Skoglands Minnesymposium

Det sier mye om Terje Skoglands internasjonale status som forsker at da NINA og professor Nils Chr. Stenseth ved Universitetet i Oslo på meget kort varsel besluttet å avholde et minnesymposium i Terjes navn, da samlet det ikke mindre enn 14 av verdens ledende utenlandske forskere fra syv land, hvorav ni fra USA og Canada.

Tidspunktet ble bestemt av at arrangørene ønsket å benytte anledningen da to høyt anerkjente hjorteforskere, professor David R. Klein fra Alaska og Brian Staines fra Scotland var i Norge i forbindelse med Rolf Langvatns doktordisputas. Rent arrangements-teknisk kunne nok symposiet og den innlagte minnemiddag ha vunnet på noe mer tid til planlegging. Det ble hevdet at mange som gjerne ville ha deltatt på symposiet ikke kom fordi de ikke var invitert. Men du verden, de to organisatorer Torbjørn Forseth og Ingar Øyen hadde gjort en kjempejobb. Og det faglige programmet som Stenseth og Rolf hadde fått sammen var kort og godt imponerende.

Åpningen

Symposiet startet søndag morgen 27. november med minneord om Terje Skogland av Karl Baadsvik. Kalle understreket Terjes store innsats for norsk og internasjonal forskning og forvaltning. Han kombinerte på en unik måte vitenskap og kunst gjennom sine bilder, han var en stor formidler og inspirator. Han hadde en enestående evne til å lese "naturens bok", og han var mer produktiv og aktiv enn noen gang etter at han ble alvorlig syk. Kalle uttrykte til slutt sitt håp om at symposiet ville bli en inspirator til å gå videre med Terje Skoglands ideer.

Rolf Langvatn tok for seg Terje og hans arbeid. Han understreket utviklingen over tid i Terjes vitenskapelige utvikling, fra enkle problemstillinger knyttet til en enkelt art (villreinen) til å se på hele økosystemer. Hans påvisning av samspillet mellom jerv, villrein

og fjellrev på Dovre var eksempel på det siste. Hans doktorgrad fra 1985 var et viktig bidrag til kunnskapen om villreins økologi.

Det radioaktive nedfallet etter Tsjernobylulykken i 1986 fikk stor betydning også for Terjes faglige innsats. Hans fokus ble knyttet til forureningsforskning, spesielt opptak av radiocesium i økosystemer. I sine siste år var Terje særlig opptatt av mennesker og menneskers forhold til naturen, og generelt om naturens fremtid.

Rolf avsluttet med å si at Terjes minne best ble ivarettatt ved å sette hans vitenskapelige innsats i en ramme som dette symposiet.

Foredragene

Deretter fulgte den faglige del av minnesymposiet som hadde tittelen: **"The Ecology of Large Mammals: Are Reindeers simply Big Small Mammals?"**. Innledningsforedraget ble holdt av professor Charles Krebs fra University of British Columbia i Canada, som forøvrig ledet den internasjonale komité ved NINA-evalueringen. Krebs hadde selv møtt Terje flere ganger, og oppfattet det som en stor ære å bli invitert til symposiet.

Og så fulgte foredragene på rekke og rad over to lange dager: Bob White (Alaska) snakket om de store planteteres tilpasning til kaldt klima, Thomas Hanley (USA) om hjortedyrenes næringsøkologi og John M. Fryxell (Sverige) om hjortedyrenes vandringer. Brian Staines (Scotland) tok for seg rådyr og dådyrs tilpasning i Scotlands kommersielle skoger og Steve Albon (UK) den individuelle variasjon i demografiske trekk og deres betydning i hovdyrenes populasjonsdynamikk. Jean M. Gaillard (Frankrike) sammenlignet hjortepopulasjonen med små-pattedyr og Jerry Wolf (USA) belyste de ulike faktorer som regulerte bestanden av små og store pattedyr i et utviklingsmessig perspektiv. Predasjon og populasjonsdynamikk hos hovdyr ble behandlet av Stan Boutin (Canada) og tetthets-

avhengighet hos store og små pattedyr av Mark Boyce (USA). David R. Klein (Alaska) innledet om det vitenskapelige grunnlag for forvaltning av hjortedyr.

Av norske foredragsholdere var NINAs egen Olav Strand, Bernt-Erik Sæther, Eldar Gaare, Arild Landa og Ingvild Espelien i ilden, i tillegg Odd Halvorsen, Nils Chr. Stenseth, Eigil Reimers, Steinar Engen og Vemund Jaren (DN).

Det kan bli lenge til neste gang vi her i Trondheim og Norge kan samle så mange fremragende pattedyrforskere til ett symposium. Det var synd at ikke flere enn de totalt 60 som var der, fikk anledning til å bli invitert.

Minnemiddagen

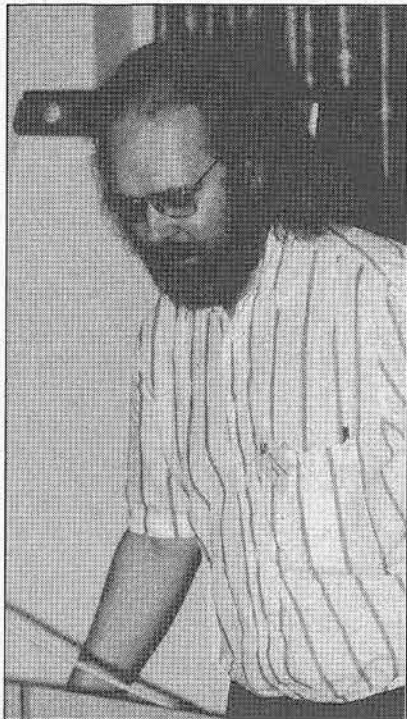
Om kvelden etter symposiets første dag ble det holdt middag for deltagere og inviterte gjester. Her deltok også Terje Skoglands kone Mona Jacobsen og yngste datter Sarah. Eivin Røskoft var vert og toastmester. Under middag fikk Mona av formann i Norges Jeger- og Fiskerforbund, Børre Pettersen overrakt æresmedlemskap i forbundet.

Bernt-Erik Sæther holdt hovedtalen under middagen. Han understreket Terjes entusiasme og hans hjelpsomhet overfor alle som søkte hans bistad. Alltid tok han seg tid til å gi råd. Bernt-Erik nevnte også Terjes evne til å se løsninger på vanskelige problem.

Siste gang Bernt-Erik hadde snakket med Terje hadde Terje spurt hvordan Bernt-Erik trodde hans arbeid ville bli sett på i ettertid. Bernt-Erik mente symposiet allerede hadde vist det: Omtrent alle foredragsholdere den første dagen hadde henvist til Terjes arbeider.

Bernt-Erik takket til slutt Mona for all den støtte hun og døtrene hadde gitt Terje i hans arbeid og for at vi, hans kolleger, hadde fått dele Terje med dem.

Tor B.

Professor Nils Chr. Stenseth var hovedansvarlig for den faglige del av symposiet.

Foto: TBG

Kalle understreket Terje Skoglands evne som forsker, formidler og inspirator.

Foto: TBG

To av symposiets faglige "tungvektene": Professor Charles Krebs fra Canada (t.v.) og professor David R. Klein fra Alaska.

Foto: TBG

11

Formannen i Norges Jeger- og Fiskerforbund Børre Pettersen overrakte Mona Jacobsen æresmedlemskap i forbundet. Her er Pettersen flankert av to av symposiets organisatorer, Ingar Øyen (t.v.) og Rolf Langvatn (t.h.).

Foto: TBG

Symposiesalen var full, men mange andre ville vært med.

Foto: TBG

Fra minnemiddagen: Fra venstre Bjørnar Kristiansen fra Norges Bondelag, fotografen og vennen Johan Brun, Terjes kone Mona Jacobsen, Eivin Røskaft, Terjes datter Sarah og Tor Næsje fra NINA, viktig støtte for Terje og familien før og etter Terjes død.

Foto: TBG

URNES STAVKIRKE:

Nå også forsknings-objekt for naturvitere!

Jan Brendalsmo, Rådgiver NIKU, Oslo

-Og ikke bare naturvitere. Her har vi spadd fram, i all hast, et fett fellesprosjekt mellom NINA og NIKU: "Gårdskirke og kirke-gård. Urnes kirke og Urnes gård i lys av bosetningshistorien i Lusterfjorden i Sogn. Gårdskirken som fenomen i sosiokulturell sammenheng."!

Vi forsøkte opprinnelig å få midler til dette prosjektet fra programmet for kulturminnevernforskningen, men dessverre. Men vi kjører det likevel, og neste etappe nå blir å gjennomføre en åndskveik (s.k. brainstorm) med de impliserte - for å finjustere prosjektet og oppdatere alle deltakerne - så snart vi har de nye forskningssjefene i NIKU på plass.

Urnes stavkirke er oppført på UNESCOs World Heritage List - hvilket betyr at den er et av de mest sentrale kulturminner i verden. Andre norske kulturminner på denne lista er bergstaden Røros, helleristningsfeltet i Alta og Bryggen i Bergen.

Tanken vår er at det ikke går an å forvalte selve stavkirken uten å ha et godt grep om de mennesker, den gård og det samfunn som skapte kirken. Og for å få fram en slik kunnskap, så måtte vi inn med både naturvitere og kulturvitere. De som skal være med fra den faste staben er Lars Erikstad med kvartærgeologien, Reidar Andersen (med Øystein Malmen) på pattedyrsøkologi, Kjellaug Hov på landskapsregistrering og Jan Brendalsmo på arkeologi.

Utenfra hentes Anne Eriksen (folke-minne, Univ. i Oslo), en vegetasjonshistoriker og en historiker. Videre ønsker vi å få til et samarbeid med Høgskolen i Sogn, Avd. for landskapsøkologi. Det hele munner ut i en doktorgradsstudie for Brendalsmo.

Hovedspørsmålene blir som følger: Hva var det materielle grunnlaget for

gården Urnes - hva kjennetegner den som høvdinggård? Hva skiller Urnes fra de andre gårdene rundt Lusterfjorden i vikingtid og tidlig middelalder? Hva binder Urnes til de andre høvdinggårdene i Norge i vikingtid og tidlig middelalder? Med følgende hovedproblemstilling: Er gårdskirken det arketypiske uttrykk for samfunnselitens "overdådige konsum" i perioden sein vikingtid/tid-

lig middelalder?

Til tross for at andre stavkirker kan være større eller ha en mer dramatisk historie, så kan ikke slikt på noen måte kompensere for det mest stor-slåtte ved Urnes: De uhyre elegante utskjæringene som har gitt Urnes-stilen sitt navn, og den fantastiske beliggenheten. Lett tilbaketrukket opp fra vannet samtidig som den ligger prangende og synlig over hele

fjorden. Vi siterer Roar Hauglid:

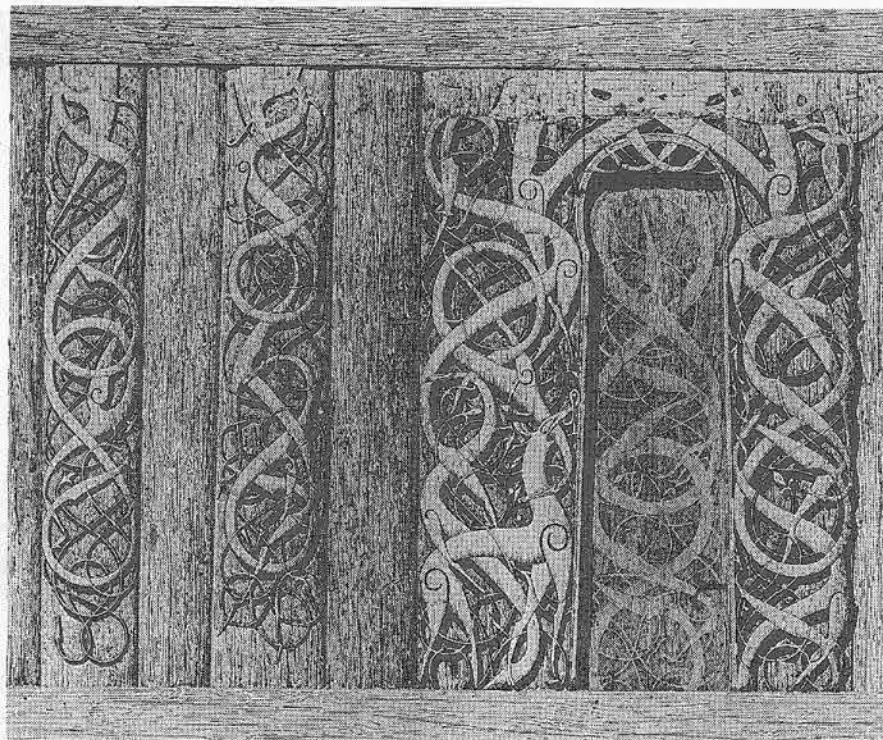
"Noen forsommerdager på Urnes hører til de minner som lever i ens sinn. Fra båtstøen snor veien seg opp bakkene, fjorden synker langsomt under en, og rundt omkring stiger snefjellene frem. Så plutselig dukker kirken opp mot det bratte fjellet bak. Mellom glemte graver i blomsterenger ligger den der, liten, uanselig og brunbrent, uten noe av Borgund-kirkens eventyrglans. En enkel bygdekirke med firkantet skip, takrytter over det forhøyede midtpartiet, åpne søylesvalganger foran og et mindre kortilbygg i øst... Kommen ned til kirken igjen, stopper vi foran nordveggen. Der i skyggen står den, den berømte Urnesportalen, - ved siden av Oseberg, et av hovedmonumentene i nordisk treskurd... Hvor hører denne stilen hjemme, og hvordan kan det ha seg at denne praktfulle portal og dekor som står i en så stor kontrast til den enkle hovedportalen i vestfasaden, har fått sin plass her på kirkens nordvegg? Det er tanker som med en gang melder seg, og med disse tanker reises noen av de problemer som har gjort Urneskirken til en av de mest omskrevne og omdiskuterte bygdekirker i Norge, og til et sentralt ledd i alt som heter stavkirkeforskning "

Målet er å oppnå ny kunnskap om gårdskirken som fenomen, gjennom detaljstudier av Urnes kirkegård, sammenholdt med bosetningshistorien i Lusterfjorden i Sogn.

Hovedhypotesen som skal testes ut er at en tidlig gårdskirke ble bygd på en høvdinggård, der høvdingens materielle grunnlag er en gård med naturressurser godt over det gjennomsnittlige for gårdene i området.

Som ekskurs gjennomføres et komparativt studie av kirkebestanden i Trøndelag i middelalderen. Målet her er gjennom definisjon og analyse av kirkebestanden å utvikle en metodikk for å kunne bestemme de forskjellige typer kirker i middelalderen i forhold til gårdskirken som særtype.

Ved å sette gårdskirken og kirkegården inn i en sosiopolitisk og socioøkonomisk sammenheng på landsbasis vil det bli mulig å forvalte kulturminnet Urnes stavkirke i den større

Detalj fra Urnesportalen, et av hovedmonumentene i nordisk treskurd.

Foto: NIKU

sammenheng som dette kulturminnet krever.

Økt forståelse av kulturminnet plassering og funksjon i landskapet vil gi en styrking av kultur- og naturdimensjonen i miljøvernforvaltningen og vil kunne komme til nytte ved registrering av skjøtsel- og verneverdier, ved konsekvensutredning og planlegging, og ved overvåking og resultatkontroll.

Det arbeides med planer om å utvide forvaltningen av Urnes stavkirke til også å omfatte landskapet omkring. For å kunne forvalte og formidle stavkirken i en landskapssammenheng er det nødvendig å få fastlagt gården Urnes' utstrekning og karakter i de forskjellige historiske og forhistoriske perioder, men kanskje spesielt rundt den tiden da kirken(-e) ble bygd.

URNES KIRKE - URNES GÅRD

I en artikkel av Hallvard Magerøy framgår det at gården Urnes var en høvdinggård der vi kjenner navnene på eierne allerede i andre halvdel av 1100-tallet, fra omtale i Soga om birkebeinar og baglar. Opp gjennom århundrene finner vi på gården lendmannen Asbjørn Jonsson i første halvdel av 1200-tallet, baronen

Bjarne Erlingsson til Bjarkøy - på den tiden Norges rikeste og mest fornemme mann - tidlig på 1300-tallet, adelsmannen Erling Einarsson i Hildegard i Bergen rundt 1380, og den kjente holsteinske adelsmannen Hartvig Krummedige på midten av 1400-tallet. Et uhyre interessant poeng er det faktum at Urnes i 1456 var den desidert største enkeltgården i Krummediges landsomspennende godskompleks - drøye 30% større i skyldsetting enn gården Brunla i Vestfold, som var nest størst.

Vi kan deretter følge gården videre som eid av vekslende adelslekter, resultat av giftemål, arv eller kjøp og salg, fram til Bugge-ætten kommer inn i historien ved å samle under seg hele Urnes i 1720. Det er fortsatt denne familien som eier gården.

(Artiklen er noe forkortet. Red.)

Fjellets natur- og kulturarv

Per Jordhøy, avd. ing, NINA, Trondheim

Når NINA og NIKU nå har gått i "kompaniskap", er det naturlig å skue utover dette tverrfaglige "landskapet" for å se etter hvordan vi kan samarbeide og nyttiggjøre oss hverandres kunnskaper i åra som kommer.

For oss som arbeider med villrein er det nesten en selvfølge å kjenne dimensjonen omkring historikken og reinfangstkulturen. Det gir oss en dypere innsikt og forståelse av reirens levevis og hvordan den dannet en viktig del av grunnlaget for den første bosetting her i landet. Derfor var det for vår del sett på som svært positivt når sammenslåingen av NINA og NIKU var et faktum den 1. september i år. Nå må det i samme åndedrag sies at samarbeid mellom NINA (tidligere DN-forskningsavdelingen) og kulturminnesiden ikke er noe helt nytt. I forbindelse med en rekke konsekvensutredninger har jaktrelaterte kulturminner inngått som et viktig element i dokumentasjonen, både når det gjelder elg og rein.

Holdningsskapende effekt i forvaltningen

Mange nordmenn søker forankring i den historiske virkelighet, der reiren som natur- og kulturarv står sentralt. Våre rike jakttradisjoner og almenhetens muligheter til å utøve reinsjakt i våre fjellområder er av unik karakter i europeisk sammenheng. Fjellfarende folk uten jaktmotiv setter også stor pris på å oppleve reiren i sitt rette miljø. Dette fører til et stort engasjement og ytringsspekter i villreinfaglige spørsmål, hvilket gir seg positive utslag med hensyn til bevisstgjøring og økt kunnskap omkring reiren. I kjølvannet av dette står ulike aktører bak en rekke konstruktive tiltak på formidlingssiden over det ganske land. Villreirådet (organ for alle villreirutvalgene) gir ut et eget tidsskrift om dette "fjellets nasjonalsymbol" som har stor betydning som holdningsskapende verktøy. Et tilsvarende

Reiren og veidemannen — symbol på fortidens veltilpassede sameksistens i fjellnaturen. Uten vår tids hindringer kunne reiren vandre fritt tvers over den Skandinaviske halvøya.

En systematisk innsamling og analyse av fangstrelaterte kulturminner kan muligens fortelle oss mer om omfanget av villreirens forekomst og trekk i Skandinavia i tidligere tider.

tidsskrift om elgen finnes også.

Kulturdelen kan imidlertid med fordel ofres større oppmerksomhet både her og ellers, slik at formidlingsprofilen blir bredere og mer dyptgripende med tanke på disse hjortedyra sett i tidsperspektiv. Dette kan bl.a. bidra til en økt forståelse om hva som har skjedd med reiren og dens leveområder i moderne tid, og gjøre oss bedre rustet for å møte utfordringer som kommer.

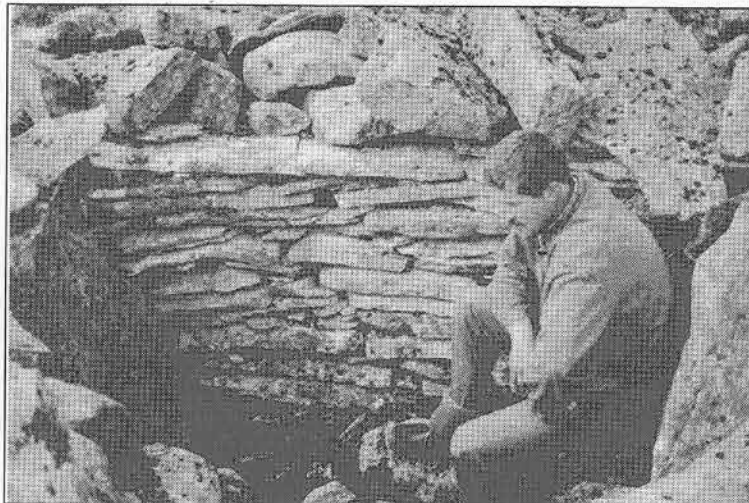
Aktuelle forskningsmål

Registrering av dyregraver i fjellet har gitt oss mange holdepunkter om reirens bruk av områdene her. Langs E-6 over Dovrefjell ligger gravene i sammenhengende rekker over flere mil i nord-sør retning, og viser at det her har foregått et enormt sesongtrekk mellom vinter- og sommerbeiter henholdsvis øst og vest for vannskillet. I dag har dette trekket opphørt helt som følge av den trafikkerte ferdselsåren og kulturminnene er

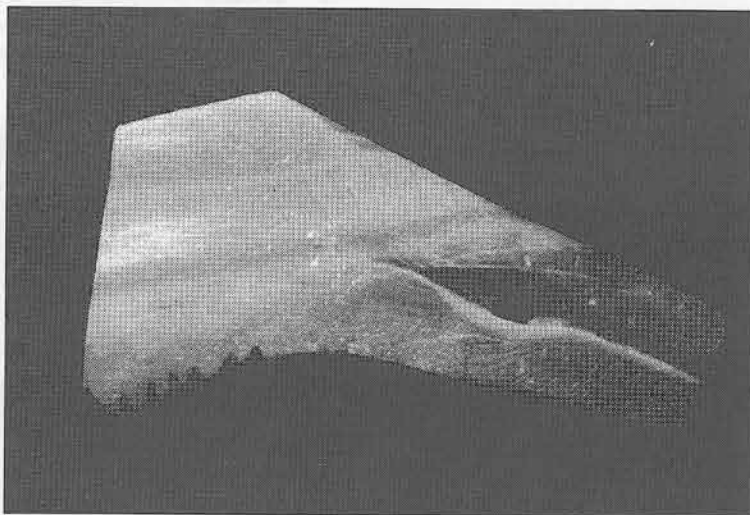
dermed en viktig dokumentasjonskilde her for situasjonen tidligere. Terje Skogland fokuserte ofte på nettopp disse tingene i sitt budskap om reinen og biotopfragmenteringen. En bedre forståelse av reinens tidligere bruksmønster med utgangspunkt i fangstrelaterte kulturminner får vi imidlertid først ved en omfattende og systematisk innsamling og analyse av slike objekt.

Vi ønsker å lage et forprosjekt om dette, men har ved første korsvei ikke kommet med på NIKUs prioriteringsliste. Vi arbeider imidlertid videre på det forberedende plan her i håp om en snarlig progresjon. Et mindre oppdragsprosjekt er under utvikling i NIKU-regi og vi er her forespurrt om å delta.

Litt aktivitet har vi også i Snøhettaområdet som også går på dette temaet. Alt i alt tror jeg det er viktig for oss som arbeider med hjortedyr å få innsikt i kulturminnedelen. Denne ekstra dimensjonen stimulerer blant annet samarbeidet og kontakten mot lokale aktører på villreinsiden.

Sirlig oppmurte dyregraver vitner om den store betydning denne fangstinnretningen har hatt i tidligere tider. Her en relativt intakt grav fra Stordalen i Snøhettaområdet. Foto: Per Jordhøy

Kulturminnene utgjør viktige holdepunkter innen deler av naturforskningen. Bildet viser skaftet av en skiferkniv, funnet ved en steinalderboplass opp til et sentralt reinstrekk i Snøhettaområdet. Utformingen minner om hodet på en rein. Foto: Per Jordhøy

Klipp ut eller kopier

Navn:

NINA-NYTT sendte vi til de aller fleste til privatadresser. Om dette er det sterkt delte meninger innen informasjonskretser. Hva synes dere?

Jeg ønsker "Stiften" sendt til min (sett kryss)

Privatadresse som er

Kontoradresse

Til informasjonssjefen, NINA-NIKU, 7005 Trondheim

Konservering og konservering

Grete Gundhus, teknisk konservator, NIKU, Oslo

Noen sykdommer kan ikke kureres uten livsfarlige operative inngrep, men ved endring i livsstil kan de stabiliseres uten fare for videre spredning.

Randi Gjertsen har arbeidet med Prosjektet "Konservering av Bonadene i Rygnestadloftet" i nærmeret et og et halvt år - først for Riksantikvaren og nå i NIKU. I det følgende blir en del av de generelle problemene omkring dette arbeidet og konservering i sin helhet presentert.

Bonader er malte tekstildekorasjoner som ble festet direkte på vegg uten

oppspenning på blindramme. Med enkle materialer ble det skapt bilder til både pryde og oppbyggelse - motivene er bl.a. St. Georg og dragen, Susanna i Badet og De ti bud. De eldste bonadene er fra 1500-tallet, og de fleste er malt med lim som bindemiddel på et tekstilunderlag. Det bærende underlag (tekstilet) består av sammensyddede og lappete biter av vekslende kvalitet, men generelt bærer alle delene preg av gjenbruk. Lappene er enten sydd eller limt på for å skjule hull. Maleteknikken understreker videre en økonomisk holdning til materialet: Det er benyttet få og lett tilgjengelige pigmenter i

et billig bindemiddel; lim i vann. Å male med limfarge krever sikkerhet og hurtighet, for malingen tørker fort, og det er ingen angrefrist på feil!

Dessverre har all denne sparsomhet i materialbruk resultert i produkter som ikke hadde forutsetning for å vare; det gjelder både selve grunnmaterialet: slitte og kanskje utvaskete tekstildeler av varierende fibersammensetning, og det gjelder limfargeteknikken, som ikke tåler noen form for fuktighetspåvirkning før malingen løser seg. Selv relativt gode oppbevaringsforhold har ikke

Detalj av bonad med motivet De ti bud, Rygnestadloftet, Valle i Setesdal. Utsnittet viser Du skal ikke slå ihjel. Fotodokumentasjon av bonadene før behandlingen i 1930. Legg merke til at utsnittet som måler ca 30 x 30 cm er sammensatt av 5-6 tøybiter, hvorav 1 er limt mens de øvrige er sydd.

Ved denne behandlingen ble alle sting fjernet på lappene og kantene renklippet før de ble klebet på plass igjen - videre ble bonaden delt slik at billedserien som opprinnelig var i to rekker over hverandre, ble remontert som en sammenhengende frise. Belastningen på materialet vil være for stor til å gjøre om disse inngrepene i dag, og vi må akseptere det som en del av bonadenes historie.

forhindret naturlig aldring og nedbrytning av materialene. I tillegg har vannlekkasje(r) stedvis ført til bortvasking av motivet og avsatt skjemmen- de fukt skjolder i maling/tekstil.

Økt bevissthet for den antikvariske verdien av de gamle bonadene førte til en gjennomgripende konservering av samtlige bonader rundt 1930. I korthet bestod konserveringen hovedsakelig i å klebe bonadene til et nytt tekstilunderlag (dubleringslerret). Alle sammensydde tekstildeler ble løst; klippet til og klebet fast til det nye lerretet supplert med søm gjennom begge tekstiler. Som klebemiddel ble stivelsesklister benyttet. Hver bonad ble så spent opp på en blindramme. Det er ikke utarbeidet noen skriftlig dokumentasjon over de inngrep som ble gjort, men tilstanden/utseendet før og etter konservering er fotografisk veldokumentert. Fotografiene gir entydig beskjed om at i dag er tilstanden radikalt forverret i forhold til 1930 - I mange områder er motivene forsvunnet, og det har oppstått nye fuktighetsskjolder ved gjentatt vannlekkasje. Det er åpenbare behov for rekonservering.

Konserveringstiltak rundt 1930 var nesten uten unntak rettet mot det enkelte objekt ut ifra en her-og-nå problematikk. Målet med konserve-

ring/restaurering var primært å oppnå et visuelt tilfredsstillende resultat, og dette var konservatorens viktigste oppgave. Eventuell diskusjon omkring oppbevaringsforhold ble ført andre steder, og var kanskje mer preget av utstillingsprestisje enn bevaringsønsker. Bonadene ble påtvunget en livsstil som gallerikunst: stramme, flate, regelmessige - på blindramme.

Etter ytterligere 60 år har så vel bonader som konservering utviklet seg. De første til det verre, det andre til det bedre. Objektene blir ikke lenger vurdert isolert, men som en del av en historisk og fysisk sammenheng, der konserveringstilstand er et resultat av

*klimatiske forhold

*materialbruk og teknikker i objektet

*sekundære inngrep (bl.a. tidligere konserveringstiltak),

og der restaurering tar hensyn til såvel objektets originalitet som historisk produkt.

Den dårlige tilstanden til Rygnestadbonadene skyldes en katastrofal samkjøring av såvel klima som materialbruk som sekundære inngrep.

Stivelsesklister som konserveringsmiddel kan være årsaken til en kraftig fremvekst av spiseglade mikroorganismer under relativt fuktige klimaforhold. Det er også mulig at

disse organismene har angrepet øvrige organiske materialer i bonadene, som lim og fibre. Å fjerne stivelsesklisteret må vurderes mot mange hensyn, hvorav det viktigste er bonadene selv. Ethvert inngrep i materialet betyr en svekkelse; ikke tåler de vann, og ikke tåler de særlig mekanisk påvirkning.

Konservering av Rygnestadbonadene i 1994 baserer seg derfor primært på å bedre de ytre forhold for å unngå ytterligere belastning på et så skjørt og svekket materiale som bonadene representerer. I beste tilfelle kan nedbrytningen stabiliseres på et relativt inaktivt nivå ved å forbedre klimaforholdene omkring objektene i forhold til grensene for hva som er godt for materialet og utrivelig for mikroorganismer. Og kan ikke slike og liknende problemer løses for Rygnestadloftet, tvinger det seg frem et spørsmål om hvilke hensyn som skal veie mest i kulturminnevernet: Hva er viktigst - å beholde bonadene i sitt opprinnelige miljø, som del av innvendig utsmykning i Rygnestad-loftet med fare for total ødeleggelse, eller å bevare bonadene under tilfredsstillende klima, lys og sikringsforhold i et museum?

Samarbeid med Tanzania

Serengeti nasjonalpark i Tanzania var i fokus da NINA i oktober arrangerte en internasjonal workshop i samarbeid med Senter for miljø og utvikling og Botanisk Institutt ved UNIT. Forskere fra Tanzania, Zimbabwe, Canada, Storbritannia og Norge deltok på workshopen, hvor et mulig framtidig prosjektsamarbeid mellom forskerne fra Trondheim og Tanzania ble diskutert. UNIT og University of Dar es Salaam har allerede en generell avtale om samarbeid.

Tett samarbeid med tanzanianske myndigheter vil være en forutsetning for et eventuelt forskningsprosjekt i Serengeti, og representanter for nasjonalparkforvaltningen på nasjonalt og regionalt nivå var derfor også invitert til workshopen i Trondheim. Et eventuelt initiativ til prosjektsamarbeid vil måtte komme fra tanzanian-

ske myndigheter, men NINA er med på å forberede forslag til prosjekt. Serengeti står høyt oppe på UNESCOs "World Heritage List", og er et av de mest verdifulle naturområder i verden. Dette unike økosystemet er truet av press utenfra, blant annet som følge av en voksende befolkning i områdene rundt parken.

På bildet er NINAs direktør sammen med de tanzanianske deltakerne. Fra venstre: Samwel Maganga, Ramadahn B. Senzota, Fetham F. Banyikwa, Costa A. Mlay, Muhudin A. Ndolanga, Gerald Bigurube.

Eivin Røskaft i full fart mot nye oppgaver i NINA.

Foto: Thor Nielsen, Universitetsavisa

Med forskning som livsstil

Helén Eliassen

Det begynner å bli en stund siden han talte Roma midt imot når det gjaldt det forskningsmessige grunnlaget for å drive fangst på vågehvalen. Mange har i høst observert at Dagbladet, NRK-TV og TV2 har trykket ham til sitt bryst med hans friske uttalelser angående partnervalg - et favoritt-tema for sosiobiologen Eivin Røskaft for tiden, med forskningsprosjekt på forelskelser som ett av mange gjøremål.

I slike sammenhenger framstår han helst som forsker eller professor - i egenskap av professor II ved Universitetet i Trondheim.

- Forskning er min hobby! sier han - og min livsstil, legger han fort til. Med fare for å trække i salaten kommer han gjerne med et duggerfriskt postulat: - Det å forske er mer enn en jobb, det er en livsstil! Han lener seg tilbake i stolen, og ser ut til å ta livet med ro til en forandring. -Jeg kan saktens administrere hele arbeidsdagen til ende, så lenge jeg får holde på med forskning i fritida. Hobbyforskning? Han smaker på formuleringen, men det

spørs om den rimer. Mannen har publisert et dusin internasjonale papers i løpet av de siste par årene.

Eivin Røskaft kom til NINA som assisterende direktør høsten -93, hanket inn fra direktørstolen ved det tverrfaglige Senter for miljø og utvikling ved Universitetet i Trondheim. Han kom til en jobb med mye farting til varmere himmelstrøk, men ett års tid senere, som direktør i NINA, må han for det meste nøye seg med Trondheims klimaet: -Jeg har vært i Afrika bare to ganger i løpet av det siste året, sukker han, og blir fjern i blikket. Reisevirksomheten må han i stor grad finne seg i å overlate til andre nå.

Puslespill og kabal

Det er travle tider for NINAs direktør. En omfattende evalueringsprosess er over, og oppfølgingsjobben i full gang. Hele puslespillet skal gås gjennom og bitene legges på nytt. Hva det vil resultere i vet ingen før et stykke utpå nyåret. Dessuten er det budsjett-kabalen som skal gå opp. Mye administrasjon, med andre ord. Det

er saktens forståelig at forskning må skje på fritida, men hva med familiens plass oppi denne forskerlivsstilen?

-De to døtrene mine har fløyet fra redet, og kona har det travelt, hun også, så det går bra. Ingen skilsmissemøknad mottatt så langt, konstaterer han, kort og greitt. - Ellers driver jeg med badminton for å holde meg i form, og så går jeg tur. Jeg er jo glad i naturen, ellers hadde jeg vel ikke valgt å bli biolog.

Eivin Røskaft tok dr.grad på sosiobiologi hos kornkråker i 1984, og har ellers forsket i en rekke land. Studier på fysiske og atferdsmessige tilpasninger hos planter og insekter i forhold til temperaturvariasjon i Mount Kenya og Samburu i Kenya, feltstudier på reproduksjonsbiologi hos gjøk og vertsfugl i den tsjekkiske republikken og studier på betydningen av draktfarger hos nordamerikanske trupialer i USA. Dette er noen av stikkordene fra NINA-direktørens CV.

Ungdommens talsmann?

Om hans egne barn er fløyet hjemmefra, er NINA-direktøren stadig omgitt av ungdom. Han har tatt et spesielt ansvar for hovedfagstudenter og stipendiater som er tilknyttet NINA, og taler gjerne deres sak:

-Det er viktig å ha et godt forhold til universitetene, også fordi NINA kan utnytte den ressursen studentene er i prosjektene våre. De utgjør et stort potensiale når de brukes på rett måte, fastslår han, og vil ikke være med på at studenter er en ekstra belastning. -Altfor mange i NINA ser det på den måten, synes han, men skynder seg å legge til at instituttet dessverre har begrenset plass til studenter, og at det må være slik. For, som han sier: i motsetning til Universitetet må NINA ut og tjene penger sjøl. Og de ressursene vi kan tilby er tross alt begrenset. Studentene er nå en gang universitetenes ansvar til syvende og sist.

Folk som begynner i NINA har en tendens til å bli. Stipendiatene har også forventninger til å få fortsette, i høyere grad enn i universitetssystemet, hvor de er klar over at mulighetene er små. Forventningene hos stipendiatene bør dempes. Det er ingen selvfølge med fast jobb i NINA etter at de har disputert, dette gjelder selv de dyktigste.

PÅ stram line

-Hva har du å si til at det blir stadig flere kortvarige oppdrag og større arbeidspress for NINA-ansatte? -Her må det finnes en balanse. En NINA-forsker har 1500 timer pr år til forskning, mens en universitetsansatt har 600 timer. Dermed bør vi også ha tid til kortsiktige oppdrag, mener han. -Forskerne i NINA jobber bra, men fokuserer litt vel mye på langsiktig forskning, uten at denne fordelingen er et så stort problem som folk vil ha det til. Utredninger er en viktig del av virksomheten, mens villigheten til å betale for langsiktige oppdrag er mindre. Dette må vi leve med.

-NINA-forskerne er absolutt effektive, men har du lyst til å holde på med noe er 7-800 timer lite, nikker han, og kommer igjen tilbake til dette: en god forsker ser på sin innsats som en livsstil, ikke bare en jobb.

-Forskning skal være et slags kall, er det det du mener? - Du kan nærmest si det slik.

-I evalueringsrapporten pekes det på at NINA har for få kvinner blant forskerne. Vil du gjøre noe med dette?

-Jeg tar det alvorlig, og har absolutt tenkt

å gjøre noe med det. Andelen kvinnelige forskere skal opp i løpet av de nærmeste årene. Et problem er det likevel at det ikke finnes så mange kvinnelige biologier å velge blant.

-NINA har forøvrig for mange engasjerte som har gått på langtidskontrakter. Dette må vi rydde opp i.

-Jeg går ut fra at du da tenker å ansette flere fast. Hvordan har du tenkt å få vanskelige økonomiske tider til å gå i hop med flere faste stillinger?

-En del nye fagområder er på vei inn, fagområder hvor vi ikke har den nødvendige faglige bredde. Her må vi styrke oss. Her må ledelsen være bevisst, være klar over hullene og gjøre noe for å tette dem.

Samarbeid og fellesskap

-Hva slags forhold har du til kulturminner?

-Jeg synes kulturminner er interessante, og liker å se på dem, men har ikke noe faglig forhold til dem. Men selvsagt er jeg positiv til et nært samarbeid i åra framover.

-Hva med felles prosjekter for NINA og NIKU?

-Både Anne og jeg tar det alvorlig, men mye av ansvaret for å finne fram til egnede felt ligger hos den enkelte forsker. Landskapsøkologi er det feltet som først springer i øynene mine.

Forskning er ikke alt

-Omstilling er et stikkord vi har sett i referat fra ARGUS, gruppa for utvikling og samhandling i NINA. Hva innebærer det?

-Vi må ha evne til å følge med i tiden. NINA må i større grad ta nye politiske signaler enn det f.eks. et universitet behøver.

Omstilling innebærer også at en forsker skal kunne gå løs på andre arter, og ikke minst: vi må alle kunne endre rutiner. Det er viktig at folk er klar over at NINA er en dynamisk institusjon, og at omgivelsene våre og ressursgrunnlaget endrer seg. Forskningsprofil, art og metoder må kunne legges om. Dette gjelder også ingeniørene våre. Kravet om fleksibilitet betyr selvsagt også at NINA-forskerne må være gode på grunnforskning, ikke bare anvendt forskning.

-Jeg vil understreke at NINA består av mer enn forskere. Vi skal også ha karriereveier for andre, selv om det er forskningen som skaffer oss inntekter. Vi må passe oss for ikke å bli for forskerfokuserede.

-Er det for mange av oss andre i organisasjonen?

-Selvsagt kan det hende at vi har overflødighet også av andre enn forskerne. Vi må huske at støtteapparatet rundt er nødvendig, men også det kan være for stort eller lite.

-Det kan virke som det er lite kommunikasjon på tvers av avdelingene i NINA og dårlig med fora for faglige diskusjoner der alle interesserte kan delta?

-Personlig synes jeg avdelingsstrukturen er litt for robust. Det er viktig at den mykes opp. Oppdrag skal løses uansett hvem i organisasjonen som er med på dette. I slike tilfeller er det personen som teller og ikke hvilken avdeling vedkommende er ansatt i.

-Når det gjelder kommunikasjon har jeg lenge hatt tro på å øke seminarfrekvensen, men det er skuffende at så få møter opp på seminarer. Det virker som dette ikke er en spesifikk NINA-tendens, men en gjennomgående trend i norsk forskning. Jeg mener folk ikke gjør jobben sin fullt ut så lenge de holder seg unna faglige seminarer - det er en del av livsstilen som forsker å gå på seminarer. Eivind viser til at han opplevde det helt annerledes i USA, da han oppholdt seg der: -Der var det å delta i seminarer en naturlig del av virksomheten.

Gror ikke fast

Er du fortsatt direktør i NINA om fem år?

-Det vet jeg ikke. I snitt har jeg en omløpshastighet på to år så langt i karrieren, så da kan du jo regne ut.. Jeg synes alvorlig talt ikke en direktør bør sitte i en slik stilling i mer enn 5-6 år. Ut fra dette er sannsynligheten for at jeg er direktør i NINA om seks år ikke så stor, men jeg regner med at jeg fortsatt er her om tre år.

Som seg hør og bør får intervjuobjektet mulighet til å redde seg i land ved å skryte litt mot slutten: -Jeg synes det er veldig spennende å jobbe i NINA, og trives godt. Jeg føler meg hjemme etter ett år i organisasjonen. Generelt er det en positiv korpsånd, og vi har små problemer i forhold til det universitetene sliter med, for eksempel. Folk her er mer stolte av arbeidsplassen sin, og identifiserer seg mer med den. Selvsagt, noe kan forbedres og skal forbedres. Men det er noen få ting jeg har mer problem med å se løsning på, avslutter han, uten å konkretisere i utide.

Jorda rundt med NINA-NIKU

Fordi vi denne gangen har mottatt relativt få reisereportager, flere av dem utformet spesielt for "Stiften", har vi valgt å gjengi dem i sin helhet. Les, og få et gløtt inn i kollegers spennende verden!

Kongresser og seminarer koster mange penger og det hender man lurer på om det er verdt alle penga. DET ER DET ! Ikke noe er så inspirerende og gir så mye påfyll som det å komme ut og møte fagkolleger. Lære nye ting, - og å se det man gjør fra helt andre vinkler. Den kreative og konstruktive tankegangen som vanligvis er begravet under de daglige trivialiteter, vekkes til live og gir både jobb og liv mulighet for et helt nytt innhold.

I september arrangerte "International Institute for Conservation" sin 15. internasjonale kongress i Ottawa i samarbeid med Canadian Conservation Institute. Emnet for kongressen var :

"Preventive Conservation. Practice, Theory and Research."

Preventiv konservering er et meget aktuelt tema. Som i helsevesenet er det også innen bevaring bedre å forebygge enn å helbrede. Ikke minst i Norge, hvor køen for objekter som trenger konservering er lengre enn sykehuskøen, og man ikke lenger utdanner noen til å ta seg av "pasientene". Oppbevaring og bruk bør tilpasses objektet i den grad at konservering nærmest er unødvendig, slik at mest mulig av originalmaterialet bevares uendret.

Kongressen hadde 7- 800 deltakere. Disse var konservatorer innenfor forskjellige materialgrupper/fagområder, kjemikere, ingeniører og andre som jobber med preventiv konservering. Norden var sterkt representert og Norge hadde ni deltakere fra forskjellige museer og institusjoner, deriblant undertegnede som for første gang representerte NIKU internasjonalt. Deltakerne var kjønnsmessig jevnt fordelt. Hvorfor er det da slik at bare 11 av 40 foredrag ble holdt av kvinner ?

De forskjellige faggruppene var ganske likelig representert blant foredragsholderne. Innleggene varierte fra rene praktiske "case studies" som hvorledes pakke, flytte, nymagasiner under bedre forhold samt, ikke minst, systematisere flere tusen objekter som tilhører et etnografisk museum, - til å evaluere både innsamlet klimadata og de måleinstrumenter som er i bruk for måling av relativ fuktighet og temperatur. De forskjellige materialgrupper ble presentert med ulik vinkling; - dimensjonsendring i treverk og lerret under transport

og i utstilling, - fuktvandring i sten, både i utendørs gravminner og i kirkevegger, - innendørs-klima i grotter i Japan og Spania , i engelske slott og i norske stavkirker !

Det innledende foredraget gikk kritisk gjennom de forskjellige materialgruppens krav til klima og satte opp mindre rigide klimagrenseverdier for de forskjellige materialgruppene. Flere av de senere innleggene bar også preg av et mer avslappet forhold til akseptable yttergrenser for vekslinger i relativ fuktighet (RF) og temperatur (T) i forhold til de forskjellige materialgruppene. Dette betyr ikke at klima ikke fortsatt skal styres og kontrolleres for å forsinke skadeutvikling på objektene.

Jeg fikk mange positive tilbakemeldinger på mitt foredrag: "Mediaeval wooden churches in Cold Climate, Museums or Parish Churches?" som presenterte prosjektet "Klima i stavkirker" og delprosjektet: "Lokaloppvarming av Kaupanger stavkirke".

De to påfølgende arbeidsdagene var jeg deltaker på Canadian Conservation Institute, CCI's **"Varnishes.**

Authenticity and Permanence. Colloquium 19.-20.sept.94" som ble arrangert av Leslie Carlyle og James Bourdeau, CCI. Ca 140 deltakere, de fleste også deltakere på IIC kongressen, deltok på seminaret. 20 utvalgte deltok også på den etterfølgende "work shop" på CCI.

Det var 13 foredragsholdere, hvorav syv kom fra Canada. England var representert med tre, USA, Nederland og Frankrike med en hver. Innleggene tok først og fremst for seg fernisskjemi. Anvendte metoder og fernisser, både historisk sett og i nyere tid, ble beskrevet og evaluert.

Oppholdet i Canada inkluderte også en privat tre timers omvisning i Quebec med den ansvarlige restaureringsarkitekten. Quebec er en "World Heritage Site" slik som f.eks Røros og Urnes stavkirke. En lærer mye av å se og å bli fortalt hvordan andre tenker. Det gjelder ikke minst innen bygningsrestaurering.

*Tone M. Olstad
Teknisk konservator, maleri.*

Painted Wood. History & Conservation. Williamsburg, Virginia, USA. 11 - 14 nov. 1994.

American Institute for Conservation of Historic & Artistic Works, AIC, arrangerte denne fagkongressen i november. Kongressen ble avviklet i Colonial Williamsburg, en "1700-talls" treby. Trebyen er en utrolig kulisser til det man nærmest kan kalle et historisk tablå, og består av rekonstruerte, restaurerte, kopierte og istandsatte hus fra den stolte perioden i Amerikas historie, 1699 - 1778. I denne perioden var Williamsburg hovedstad i den engelske kolonien Virginia.

Colonial Williamsburg dannet en meget bra ramme for fagkongressen, og mange av de problemene som ble tatt opp, kunne studeres rett utenfor kongressdøra, eller på de førsteklases museene i byen.

Kongressen hadde i overkant av 350 deltagere, de fleste fra USA. Det var også store kontingenter fra Canada og Storbritannia.

En del mellom- og sydeuropeere hadde også funnet veien til Williamsburg. De eksotiske innslagene blant deltagerne sto representantene fra Brasil, New Zealand og Norge for.

I løpet av tre dager ble det presentert 48 papers, alle av meget høy faglig kvalitet. Mange ledende konservatorer og forskere innen fagområdet var tilstede på kongressen. Selv om hovedtemaet i presentasjonene var Painted Wood, var temavariasjonen i de forskjellige innleggene stor, noe tittelen på fire tilfeldig valgte innlegg viser.

Fra middelalderens; "Monochromy, Polychromy and Autenticity: The Cloisters' "Standing Bishop", Attributed to Tilman Reimensneider" - til vår nære fortid; "Jeffrey-Horse of a Different Color: Treatment case story", en presentasjon av den eneste gjenværende karusellen med malte og dekorerte trehester. Karusellen var en av mer enn 1000 som ble produsert, den i 1924.

Fra "Poly(2-ethyl-Oxazoline) as a New Conservation Adhesive: Three Case Histories", - til "The Hunnewell Cottage: The Preservation and Re-

creation of a Nineteenth-Century Exterior Paint Scheme".

Tross denne store variasjonen i temaer, var det en meget fin enhet i presentasjonene, som med all tydelighet viste hvor faglig viktig og verdifullt det kan være med temakongresser som dette. Det var også et sterkt ønske fra deltagerne om å gjenta suksessen ved en senere anledning.

Vi har ikke tidligere presentert poster på internasjonale fagkongresser, og det ville være lærerikt å prøve denne presentasjonsformen for å formidle våre arbeidsmetoder og faglige resultater. (Her kan NINA-forskere og NINA-NIKUs tegnekontor hjelpe dere. Red.)

Denne viktige fagkongressen hadde pga. mye annet arbeid gått oss hus forbi. Da det i oktober gikk opp for oss hvor faglig interessant kongressen var, var alle frister for innlevering av abstracts til Papers og Posters forlengst passert. En telefon til kongressens faglige ansvarlige ga oss likevel muligheter. Vårt tema ble vurdert så interessant at vi fikk en mulighet til å presentere en poster.

En "brannøvelse" ble igangsatt, og i løpet av rekordtid produserte teknisk konservator Tone Marie Olstad og undertegnede posteren: "Wooden Houses in Norway: 1650-1950. Colour Examination and Documentation. Colour History."

Posteren ble en suksess. Mer enn 20% av deltagerne var innom for å diskutere faglige problemer, stille spørsmål, presentere sine metoder og resultater og ta med seg appendixet som vi hadde laget, som presenterte våre metoder og dokumentasjonssystemer.

Poster som formidlings- og presentasjonsform var etter min mening meget vellykket. Det er mer tid til fordypning og diskusjon, og gir bedre anledning til kontakt med fagkollegene enn foredrag ofte gjør. Vi lærte også mye av selve produksjonen av posteren, og sit-

En av Williamsburgs mange rekonstruerte bygninger
Foto: Jon Brønne

ter inne med erfaring som vi skal dele med våre kolleger når NIKU neste gang lager en fagposter.

Det var også spennende å se at vi er meget godt faglig oppdatert innen det fagområdet vi presenterte, og at vi har kunnskaper som kommer andre land til gode. Gjennom diskusjoner, både i forbindelse med posteren og ute i Colonial Williamsburg, viste det seg at det var ønske fra amerikanerne, både om bedre faglig kontakt og om kunnskapsoverføring.

Storbritannia arbeider meget seriøst med det samme arbeidsområdet og har meget gode kunnskaper og metoder innen bygningskonservering. Jeg fikk knyttet mange gode kontakter til det britiske fagmiljøet. Norge er et "bemalt treland" og mye av vårt arbeid er relatert til denne materialgruppen. På grunn av at temaspredningen, innen rammen av Painted Wood, var så stor på denne kongressen, ble det tatt opp mange fagproblemer som har relasjon til arbeider og prosjekter som utføres av kolleger i NIKU. Det var derfor naturlig å ta kontakt med dem som presenterte NIKU-relaterte temaer, og formidle disse kontaktene til fagkollegene hjemme.

"Painted Wood" er en av de faglig mest verdifulle kongressene jeg har vært på. Det er også hyggelig å treffe igjen kolleger som jeg har arbeidet sammen med i utlandet for mange år siden. Amerikanernes uformelle og avslappede stil gjør sitt til at det sosiale samværet også fungerer utmerket.

Jon Brønne
Vitenskapelig rådgiver/
Teknisk konservator maleri

Restaurering og etikk

I innspurten fikk redaksjonen en rapport fra *Tine Frøysaker* som har vært i London, på British Museums symposium "Restoration - is it acceptable?":

Keeper of Conservation, Andrew Oddy, på British Museum var ansvarlig for symposiet og preprinten med samme navn, utgitt i serien "British Museum Occasional Papers". Han er redaktør for "The Art of the Conservator" og har publisert en rekke bøker og artikler om teknologihistorie, analyser og behandling av arkeologisk metall etc. Oddy er en kraftig stemme i den pågående etikkdebatten blant engelske konservatorer. Jeg synes kanskje han er litt for rask til å avvise kritikk fra andre faggrupper, samtidig er jeg imponert over viljen til å gi rom for takhøyde i den interne debatten. Hans uttalte ønske med symposiet var bl.a. å utforske de forskjellige holdningene til restaurering, hva som menes med restaurering - hvem restaurerer vi for; kunden, klienten, publikum, konservatorer, den øvrige museumsstab eller andre grupper? De inviterte foredragsholderne var blitt bedt om å fokusere på slike spørsmål samt å redegjøre for restaureringsterminologien i sin faggren.

Foredragsholderne representerte de fleste av konserveringsdisiplinene med gjenstandsmaterialer som f.eks. datamaskiner, klokker, rustninger, tepper, pianoer, malerier, mosaikker, muralmalerier og polykrom skulptur. Majoriteten var selvfølgelig fra engelske museer og institusjoner, men det var også foredragsholdere fra J. Paul Getty Museum, Malibu, Opificio delle Pietre Dure, Firenze og Atelier Regional de Restauration, Bignan. Kjønnfordelingen var slik som noen kanskje ville kalle "naturlig": 7 kvinner og 12 menn.

Deltakerne på symposiet var også hovedsakelig fra de engelske konservatormiljøene, i tillegg var det noen få skandinaver, franskmenn, italienere, amerikanere og sydafrikanere til stede. Deltakerlisten inneholder 191 navn, men vi må ha vært langt flere. Særlig til lunsj og "teatime" myldret det av folk. Alle pauser var lagt til forskjellige museumssaler med antikke skulpturer fra middelhavslandene!

Fra "The Young Michelangelo":
Madonnaen og barnet med St. Johannes og engler (Manchester-Madonnaen)
Bak Madonnaens høyre hånd kan man se to skikkelser som ikke er ferdig malt. Ikke alle kunstekspertene er enige om at verket er Michelangelos.

Dette var tydeligvis vanlig på BM, for på invitasjonen til mot-takelsen i "Towley Room" stod (klok av skade?) oppfordringen: Please do not put glasses down on the Sculpture Plinths.

Det ble altså holdt 19 foredrag i løpet av de to lange dagene symposiet varte. Flere av innleggene hadde mer enn en forfatter, ett var f.eks. en samproduksjon fra fire tekstilkonservatorer fra Hampton Court Palace: *Restoration and Conservation - Issues for Conservators: A textile Conservation Perspective*. Fremleggelsene varierte helt fra direkte opplesing fra preprint til fullstendig løsrivelse og fri gjengivelse. Vi fikk til og med servert engelsk humor på sitt beste, men dessverre uoversettelig, fra Robert Child, National Museum of Wales, med foredraget: *Putting Things in Context, the Ethics of Working Collections*. Han var bl.a. alvorlig opptatt av dimensjonen restaurering/tid. Hvilke tidsfaser velger vi å "fryse" når en gjenstand som har hatt forskjellige funksjoner i forskjellige perioder, skal restaureres. En munter dame var Suzanne Keene fra Science Museum: *Objects as Systems: A New Challenge for Conservation*. Hun fokuserte på gamle datamaskiner, hvordan restaurere dem. Hva er autentisk på/ved en datamaskin, materialbruk og utseende eller hvorvidt maskinen fremdeles er operativ.

Jerry Podany stilte nye spørsmål til restaurering av gamle restaureringer:

Restoring what wasn't there: Reconsideration of the Eighteenth-Century Restorations to the Lansdowne HERAKLES in the Collection of the J Paul Getty Museum. Sandra Smith: *Filling and Painting of Ceramics for Exhibition in the British Museum*, lurte på om noen noen gang hadde undersøkt metodisk hva museumspublikum mener om restaurering. Videre etterlyste hun tydeliggjøring av hvem som avgjør hva, hvordan og hvorfor i restaurering. David Bomford fra National Gallery var opptatt av sammenhengene mellom retusjering av lakuner i malingfilm, rensing av gulnet ferniss og publikums reaksjoner. Han viste eksempler fra de furiose rensedebattene som har herjet i England, i Frankrike og den aller siste, etter rensingen av freskene i det Siktstinske kapell, i foredraget: *Changing Taste in the Restoration of Paintings*.

Og var det så noen jeg gjerne skulle arrangert seminar med i forbindelse med NIKU og Riksantikvaren om hvordan verne kulturminner som den norske kirkekunsten? Joda, "Keeper of Conservation" på Victoria and Albert Museum: Jonathan Ashley-Smith og filosof Dr. Susan Wilshire.

I *A Consistent Approach to a Varied Collection* redegjorde han for museets "check list of criteria to be consulted before treatment", samt hans samarbeid og workshop om "criteria used to determine a suitable and ethical treatment" med Dr. Sue på V&A. Damen har vært en av mine heltinner siden jeg hørte hennes kritiske analyse av renserapporten fra arbeidet i det Sikstinske kapell, på ICOM-CC kongressen i Washington DC i fjor. Jeg tok utgangspunkt i hennes etterlysning etter konsekvens i behandlingsbegrunnelser i mitt foredrag/artikkel på Nordisk Konservatorforbunds XIII kongress i København i september i år. I høst har vi brevvekslet fordi jeg og min co-forfatter gjerne ville ha hennes respons, noe hun så generøst har gitt. Da jeg traff henne nå på symposiet, regaerte hun positivt på min forespørsel om hun kunne tenke seg å delta på tilsvarende workshop som den på V&A, i Oslo. Og Ashley-Smith lovet å sende meg alle sine workshop-papirer. Vel, ideen er god, den er herved lansert fordi jeg ikke rakk å prosjektbeskrive den til tidsfristen for NIKU-kokeboka.

OBS! Utstillingstips: Reis og se, eller send dine kjære på "The Young Michelangelo" på National Gallery før 15. januar 1995. Utstillinger hører med i museets helt spesielle utstillingsserie: "Making and Meaning", hvilket betyr at kunstnerens pigmenter, bindemidler, palett og maleteknikk blir belyst i sammenheng med panelmaleriene.

Malerikonservator
Tine Frøysaker

Rapport fra Costa Rica

Avdeling for bevaringsbiologi i NINA er et ektefødt barn av prosessen fram mot Konvensjonen om biologisk mangfold. Norge prøver å spille en pådriverrolle i arbeidet med Konvensjonens oppfølging hvor NINA naturlig nok har muligheter for å fylle en viktig plass, og har mange jern i ilden i dette arbeidet. Denne gang deltok Odd Terje Sandlund og Bjørn Åge Tømmerås på det tredje møtet i The International Society for Ecological Economics (ISEE) i San Jose, Costa Rica, 24.-28.10.1994.

Konvensjonen benytter en bred angrepsvinkel i forståelsen av det biologiske mangfoldets verdier. Dette tilsier behovet for kunnskap på alle biologiske områder og forskning på mange fagfelter. Uttrykket "bevaring og bærekraftig bruk" innebærer at i tillegg til de økologiske kravene om bevaring og bærekraftig bruk, skal utnyttelsen ut fra økonomiske, sosiale og kulturelle forhold også være bærekraftig. Dette stiller store krav til etablering av tverrfaglig samarbeid også i forskningsinnsatsen.

Alle vet at å bygge opp et tverrfaglig samarbeid ikke er enkelt. Balansen mellom å bevare verdien av forskjellige forskningstradisjoner og å få til virkelig tverrfaglig samarbeid i et prosjekt kan gi seg de rareste utslag. I vårt tilfelle var vi to av relativt få biologer sammen med over 1000 økonomer og andre samfunnsvitere. Vår målsetting var å finne nyttige kontakter i dette miljøet, finne hvilke begrensninger de sto ovenfor, og framfor alt se på hvor langt kunnskapen hadde kommet innenfor de sosioøkonomiske deler av bevaring og bruk av biologisk mangfold.

Møtet var organisert delvis som plenumsforedrag og delvis som parallelle workshop på mer begrensede temaer. Vi forsøkte å velge fra tilbudet for å maksimere det relevante utbyttet.

Vi oppdaget fort at bildet av økologi/økonomiforskningen var sammensatt. Kanskje bredden illustreres godt ved å sitere Herb Hammond og Tom Bradley som hadde slik tro på en planleggingsmetode at de til slutt i sitt

abstrakt skrev: "The planning process used in this project, whether performed manually or with GIS, can be used by communities anywhere in the world to maintain fully functioning ecosystems, and to develop diverse community-based economies." I motsetning stod et meget klart og tankevekkende foredrag fra Susan Hanna, Oregon State University, USA, som klart poengterte at blir folk i et samfunn presset, vil ingen formelle rettigheter (f eks eiendomsregimer) som går mot folks behov eller oppfatning ha noen mulighet til å forbli rådende. Hun påpekte i et meget lærerikt foredrag at eiendomsregimer i seg selv neppe kan løse noen problemer, og at de fleste typer har sine svakheter og fordeler. Her fantes en solid bakgrunnskunnskap.

Flere andre foredrag var særdeles faglig interessante og klart framført. Blant foredrag med substans og kvalitet kan vi spesielt nevne: Rodrigo Gámez, som la fram tankene bak og metodene for en bedre utnyttelse av nasjonalparkerne i Costa Rica. Ariel E Lugo snakket om restaurering og forvaltning av skogarealene i Puerto Rico. De hadde fått til å reise ny tropisk skog i avskogede arealer. Artssammensetningen av trær var ikke som før og det var ikke klart hvordan biodiversiteten generelt ville bli i disse skogene. Vi fikk høre en tale om bærekraftig, småskala jordbruksproduksjon av Miguel Altieri. Hvilke metoder som gav mulighetene ble grundig dokumentert med virkelige eksempler. Men vi vil ikke legge skjul på at møtet faktisk var preget av mange dårlige foredrag, dårlig framført med helt amatørmessig bruk av f eks overhead. Naturvitenskap har her mye å lære bort.

Dette var en stor kongress og de aller fleste av verdens ledende fagfolk var tilstede. Vi mener likevel å kunne konkludere med at det ikke ute i verden finnes patentløsninger på de problemer som vi i Norge også strir med. Dette tilsier at satsingen som må foregå på tverrfaglig forskning og i særdeleshet den samfunnsvitenskapelige del av den har en lang vei å gå fram til et nivå som er i tråd med de krav som Konvensjonen stiller. Videre bør dette oppfattes som en advarsel mot generalister som prøver å ha litt greie på

alle relevante felt innenfor forpliktelsesene gitt av Konvensjonen. Det er nødvendig å bli evaluert innenfor sitt eget fagfelt. Økonomenes biologi var ofte til å gremmes over. Dersom vi skulle si noe om tilsvarende økonomiske problemstillinger vil reaksjonen trolig komme på samme måte.

Dersom en vurderer møtets totale program, vil en svært stor andel dreie seg om problemer knyttet til fattige land. Videre blir ofte områder som disponeres av den private storindustrien ofte betraktet som ikke-tema. Det neste planlagte møtet i ISEE skal avholdes i Boston om 2 år. Det planlegges å legge større vekt på interne i-landsforhold. Det gjenstår å se om dette kan lykkes, men det er nok helt nødvendig dersom f eks et land som Nederland som miljøpådriverland skal taes alvorlig.....

NGO hadde noen representanter på møtet. Disse foreslo i en uttalelse som ble meddelt møtet at begrepet bærekraftig utvikling "sustainable development" burde byttes ut med det mer korrekte i forhold til dagens situasjon, bærekraftige samfunn "sustainable societies". I denne uttalelsen ble også rettferdig handel påpekt isteden for dagens ønsker om frihandel og at multinasjonale selskaper skal betale sin økologiske gjeld.

I løpet av oppholdet i Costa Rica startet vi diskusjoner med INBio (Costa Ricas biodiversitetsinstitutt) med sikte på en generell avtale om samarbeid (såkalt "memorandum of understanding"). Vi har helt siden 1991 hatt god kontakt og uformelt samarbeid med INBio. Årsaken til at det nå er tatt initiativ til å formalisere samarbeidet, er at NORAD ønsker en slik avtale som grunnlag dersom det kan bli tale om at de skal støtte institusjonelt samarbeid mellom INBio og NINA. INBio har gjennom årene fått noe støtte fra NORAD, og det er aktuelt med videre støtte i samband med ulike prosjekter der også NINA kan gi faglige bidrag. Det tas sikte på at avtalen med INBio skal undertegnes i løpet av vinteren.

Bjørn Åge Tømmerås og Odd Terje Sandlund, NINA

Tur til Indonesia

I forbindelse med planleggingen av forskningsprosjektet

"Bevaringsbiologi hos ørner i regnskogen i det østlige Indonesia", var undertegnede og Nils Røv på en tre ukers tur til Indonesia i august-september i år. Formålet med turen var å opprette uformell kontakt med indonesiske naturvernmyndigheter samt å diskutere prosjektet med potensielle samarbeidspartnere. I tillegg ville vi oppsøke de to studieområdene vi hadde sett oss ut på Halmahera i Molukkene og Arfakfjellene på Ny-Guinea (Irian Jaya), for å vurdere deres egnethet.

Prosjektet vårt står foreløpig på venteliste for å få finansiering fra Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet gjennom miljøvernssamarbeidsavtalen mellom Norge og Indonesia. Etter anmodning fra Miljøverndepartementet om å opprette kontakt med potensielle samarbeidspartnere ble det fra NINA brukt strategiske midler for å finansiere turen.

Kontakter med mulige samarbeidspartnere

Den første uken gikk med til samtaler med folk fra det indonesiske miljøverndepartement, skog- og naturverndirektoratet (PHPA), WWF og BirdLife International i Jakarta og Bogor. Disse to sistnevnte organisasjonene har drevet forskning i samarbeid med indonesiske myndigheter i en årrekke.

De indonesiske naturvernmyndigheter viste stor interesse for prosjektet vårt og lovet oss støtte. (Vi ble invitert ut på uformell lunsj sammen med viseministeren, hans kone og syv fra departementet på en lørdag, som var deres fridag). De så nytten av å fokusere på ørner som "flaggskiparter" i naturvernarbeidet. Indonesia har ørn som nasjonalsymbol og deres største flyselskap heter Garuda, som betyr ørn.

WWF har hatt et prosjekt i Arfakfjellene på Ny-Guinea de siste ti år, og var interessert i samarbeid. De har allerede et nært samarbeid med PHPA. Vi fikk tilgang på alle deres rapporter fra området. De kontaktet

dessuten sitt kontor i Manokwari på Ny-Guinea, som vi senere oppsøkte. Her fant vi upubliserte opplysninger om en lokalitet hvor det var sett nyguinea harpyørn *Harpyopsis novaeguineae*, som er den ene av de to ørneartene vi skal studere.

BirdLife International har i sommer startet et prosjekt på Halmahera, som var utpekt som vårt andre studieområde. Også de arbeider i nært samarbeid med de indonesiske myndighetene gjennom PHPA. De var meget interessert i et samarbeid med vårt prosjekt, da vi arbeider mot et felles mål, nemlig å opprette tilstrekkelig store verneområder på Halmahera til at alle arter kan ha levedyktige bestander. Gurneyørna *Aquila gurneyi*, den andre av de to ørneartene vi skal studere, vil være en nøkkelart i denne sammenhengen, da den trolig er den art som krever størst leveområder. Vi vil dessuten studere artens habitatvalg og toleranse overfor menneskelig aktivitet.

Mt. Gede-Pangarango nasjonalpark

Etter at alle møter var unnagjort, besøkte vi på søndag en av Javas fineste nasjonalparker. Vi hadde møtt en nederlandsk student på BirdLife-kontoret, som orienterte oss om sine studier på javahaukørnen *Spizaetus bartelsi*. Dette er en av verdens sjeldneste rovfugler og den er endemisk for Java. Han anbefalte oss en tur til denne nasjonalparken, som var et av hans studieområder. Vi så en haukørn på lang avstand, men kunne ikke med sikkerhet artsbestemme den. Vi benyttet dessuten anledningen til å bestige Mt. Gede som er en aktiv vulkan på 2958 moh. På vei opp gikk vi gjennom en frodig regnskog, hvor vi bl.a støtte på en flokk bladaper og en flokk villhøner (stamformen til tamhøna). Vi passerte en varm kilde, hvor vanntemperaturen var på 75 grader, og hvor det pussig nok levde en alge som hadde tilpasset seg den høye temperaturen og svovelinnholdet.

Det var en spesiell flora på toppen av krateret, med bl.a en stor blåbærbusk, to Rhododendronarter og java edelweiss. Ellers var det sparsomt med vegetasjon pga svoveldampen fra krateret. I de bratte bergveggene i krateret har vandrefalken tilhold sammen med vulkanseileren.

Halmahera i Molukkene

Etter noen mellomlandinger på ulike øyer i det enorme indonesiske øyriket (som består av mer enn 13 000 øyer), kom vi omsider fram til Halmahera. Her oppsøkte vi Demianus Bagali, eller Arne Bakli'n som vi kalte han. Han og kona hadde bygd seg en liten lodge i kanten av regnskogen. Han var ansatt som feltassistent for BirdLife International, og hadde lært seg litt engelsk. Vi hadde valgt ut dette området på grunnlag av upubliserte reiseberetninger fra folk som har observert gurneyørn i området.

BirdLife kontoret hadde informert han om vårt besøk, og vi fikk god mottagelse. Han hadde meget gode kunnskaper om det lokale fuglelivet. Like bak lodgen hans var det et uberørt skogsområde, hvor vi så et par med gurneyørn. Vi fant senere et eller to andre par av denne ørnearten i tilgrensende områder. Vi hadde flaks med at den ene av ørnene hadde en albino halefjær, og er dermed individuelt merket, noe som vil være verdifullt for vårt studie. Bagali var meget interessert i vårt prosjekt og tilbød oss støtte. Han ville følge med ørneparet sitt for å se når de går til hekking. Han viste oss en spillplass for den endemiske standardvinge-paradisfuglen og reir av en art storfothøne (eggene ruges ut av varmen i en kompostdunge). Vi konkluderte med at dette var et egnet studieområde for den ene av ørneartene, ikke minst pga det samarbeid vi vil ha med BirdLife.

Arfakfjellene på Ny-Guinea

Vi oppsøkte så et område på Vogelkop (fuglehodet) i den indonesiske provinsen Irian Jaya, som er den vestlige halvdel av Ny-Guinea. Vi hadde på forhånd sett oss ut Arfak naturreservat som et mulig studieområde for harpyørna, selv om vi ikke visste om noen kjente observasjoner av den. Denne arten er på samme måte som gurneyørna svært lite kjent. Men vi var heldige og fant noen håndskrevne opplysninger på WWF kontoret i Manokwari fra et engelsk par som hadde besøkt reservatet tidligere i sommer. De hadde observert arten og oppga i tillegg navnet på guidene de hadde hatt med seg.

Med en utrolig flaks fant vi en engelsk-talende kar i Manokwari som

viste seg å være nær venn med de tre guidene fra en liten landsby fire mil unna, som vi skulle oppsøke. Vi engasjerte dem for en fire dagers ekspedisjon opp i Arfakfjellene. For å gjøre historien kort fant vi fram til plassen harpyørnen tidligere var blitt observert. Vi hørte dens karakteristiske duettskriking i skymringen om kvelden. Vi ble også vist et 35 meter høyt tre hvor arten skal ha hekket året før. Men reiret var blitt ødelagt i forbindelse med at det var hogd ut et område i skogen for å drive sommerfuglfarming (Ny-Guinea er kjent for sine store, vakre fuglevingesommerfugler).

Det var et fantastisk fugleliv i disse skogene, med en rekke arter paradisfugler, løvhyttefugler, papegøyer mm. Av pungdyr så vi en kuskus (pungape). Guidene våre tilhørte Hatamfolket, og var et dyktig jegerfolk som brukte pil og bue, og som hadde en fantastisk kunnskap om dyrelivet. De kjente de aller fleste av fugleartene på sangen, noe vi fikk god anledning til å kontrollere. Guidene våre var meget interessert i harpyørnen, eller Atama som de kalte den. Det betyr engel. Denne arten har hatt stor betydning i deres kultur. Fjærene brukes fremdeles til hodepynt i andre deler av Ny-Guinea. Karene var meget interessert i å delta i prosjektet vårt, og kan starte reirleding så snart de får beskjed om det. Vi konkluderte med at området egnet seg som studieområde.

Så får vi bare håpe at finansieringen av prosjektet går i orden. Vi lengter allerede tilbake til de dype skoger....

Jan Ove Gjershaug, NINA

Nils sammen med bare venner. Fra v.: Sem, Yoppy, Apollus og Gelson.

Nils speider etter ørn og eksotiske fuglearter

25

Demianus Bagali og kona Lodgen på Halmahera.

Ny Arbeidsmiljølov

LO vant slaget om arbeidsmiljøloven. Fem av LOs sju krav til en bedre lov er innfridd av Stortinget. De gjenstående punktene skal vurderes av et partsammensatt utvalg.

Den nye arbeidsmiljøloven er blitt langt klarere enn den gamle, og er bedre tilpasset dagens arbeidsmarked. Regjeringen bestemmer imidlertid når den nye lovendringen trer i kraft.

Stortinget har skjerpet endel sentrale bestemmelser i loven. Alle forsøk på å forringe lowerket, slik et flertall i arbeidsmiljølovutvalget la opp til, er fullstendig falt i fisk. NHO må tilbake til 1986, året med stor-lockouten, for å finne et større nederlag.

Ikke på ett sentralt punkt har arbeidsgiverne fått gehør for sine forslag om å svekke oppsigelsesvernet, liberalisere helgearbeidet og å bruke flere korttidsansatte. Loven er forblitt en arbeidervernlov og ikke en fleksibilitetslov for arbeidsgiverne. La oss se litt på hva tumultene dreide seg om, og ha i tankene hva endringene kan bety for vår arbeidsplass.

1. Arbeidstakerbegrepet (§ 3). LO

ønsket en bedre definisjon av begrepet for klarere å skille mellom vanlig ansatte, kontraktører og selvstendig næringsdrivende. Resultat: Ingen endring. Et utvalg vil komme med forslag. Stortingsflertallet forutsetter at Kommunaldepartementet fremmer en lovendring i tråd med LOs syn.

2. Oppsigelsesfrister (§ 58). Her har det vært viktig å hindre at arbeidsgiverne gjennom individuelle avtaler kan avtale seg bort fra lovens ordinære bestemmelser. Resultat: Kravet er innfridd.

3. Midlertidig tilsetning (§ 58.7). Den gamle lovteksten inneholdt begrepet "arbeidets karakter" som var et alt for upresist og skjønsmessig begrep slik det ble praktisert. Mange rettssaker har vært resultatet. LO foreslo at midlertidig ansettelse kun er tillatt når "arbeidets karakter er slik at det er av forbigående varighet og atskiller seg fra det som er ordinært i bedriften". Resultat: Kravet er innfridd.

Etter dette kan ikke midlertidige ansettelser lenger brukes ved prosjektansettelser, varierende ordremengder, usikre ordreserver, manglende dekning i budsjetter eller stillingshjerner. Likevel er det klart at lovendringen tillater midlertidig arbeidskraft i julehandelen, i sesongbetont turisme og jordbærplukking. For vår bedrift blir det nødvendig med grensdragninger i dette feltet. Dette bør ikke by på store problemer. Den nye lovteksten er klarere og lettere å håndtere.

4. Saklig grunn for oppsigelse (§ 60). En ønsket å utdype saklighetskravet i oppsigelsessaker. LO mener det ikke er saklig grunn til å si opp ansatte dersom arbeidet i stedet settes bort til kontraktører og innleid arbeidskraft. Resultat: Kravet er innfridd. Arbeidsgiver får bevisbyrden.

5. Ansvarsgjennombrudd. Dersom en bedrift blir oppsplittet i nye selskaper med konsernoverbygning, ønsker LO at loven skal styrke arbeidstakernes

Ingvar Brattbakk

Foto: Terje Skogland

stilling. Arbeidsgiveransvaret skal videreføres på konsernbasis. Resultat: Kravet er ikke innfridd. Det partssammensatte utvalget skal vurdere saken.

6. Rett arbeidsgiver (§ 55A, 57; 61). LO krever at avtalen må inneholde opplysninger om hvem som er den reelle arbeidsgiveren. Eventuelle oppsigelser skal inneholde opplysninger om dette og hvem som er rett saksoekt, samt retten til å stå i stilling i tvistesaker. Resultat: Kravet er innfridd.

7. Fortrinnsrett (§ 67). LO foreslo at det innføres et omvendt ansiennitetsprinsipp for gjeninntak av ansatte som tidligere er blitt oppsagt innen ett år fra oppsigelsepunktet. Resultat: Kravet er innfridd. Tidligere kunne ansatte som hadde blitt oppsagt kun få erstatning. I tillegg får de nå fortrinnsrett til å få tilsetning dersom bedriften oppbemanner på ny. Det er en viktig seier for fagbevegelsen.

Resultatet som er oppnådd under lovbehandlingen skyldes ikke minst det faglig-politiske samarbeidet mellom LO og Arbeiderpartiet. Med Arbeiderpartiet, RV, SV og Senterpartiet var det et klart flertall under lovbehandlingen. Loven ble vedtatt 4. november.

Ingvar Brattbakk, leder NTL 117-06
NINA-NIKU

LUHF står på!

Landsforbund for universitets-, høyskole- og forskningspersonell har medlemmer både ved NINA og NIKU.

Vi er representert i de fleste råd og utvalg i institusjonen. Vi har i nåværende periode en av ansatterepresentantene i NINAs styre.

LUHF organiserer alle stillingsgrupper ved universitetene, i de vitenskapelige høyskolene, forskningsinstitusjonene, studentsamskipnadene, universitets-sykehusene og beslektede sektorer. LUHF har i dag ca 3.500 medlemmer.

LUHFs formål er å ivareta og fremme medlemmenes økonomiske, faglige, sosiale og kulturelle interesser. Ved etableringen av LUHF 1. januar 1980 ble det lagt vekt på en enkel organisasjonsform med så nær tilknytning som mulig til en hovedorganisasjon med forhandlingsrett. Som landsomfattende organisasjon valgte LUHF å gå direkte inn i YS, som er partipoli-

tisk uavhengig. LUHF mener dette er helt avgjørende for å kunne samle alle arbeidstakere i et samarbeid om felles faglige oppgaver.

LUHF er også medlem av Studieforbundet, som har som hovedoppgave å legge til rette opplæring av tillitsvalgte, voksenopplæring og studievirksomhet for medlemsforeningene og andre interesserte.

LUHF har en enkel organisasjonsform med fire tilsluttede organisasjoner i henholdsvis Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø, hvor medlemmene er tilsluttet etter geografisk beliggenhet for å oppnå nærhet til sin grunnorganisasjon. Disse grunnorganisasjonene har lang tradisjon som selvstendige organisasjoner helt tilbake til 1911.

LUHFs høyeste myndighet er landsmøtet, som kommer sammen hvert tredje år. Representasjonen til landsmøtet baseres på de tilsluttede organisasjoners medlemstall. I tillegg del-

Sissel Wolan

Foto: Terje Skogland

tar medlemmer av Forbundsstyret.

LUHF har flere individuelle tilbud til sine medlemmer. Vår jobb er å stå på for deg, uansett hvilken farge den sittende regjering har. Din partipolitiske oppfatning er din sak.

Sissel Wolan,
leder av NINA-NIKUs avdeling av
LUHF

27

EU-forskning i NINA

NINA skal for første gang koordinere et EU-prosjekt, etter tidligere å ha kommet med på flere prosjekter som samarbeidspartner.

Kjetil Hindar er koordinator for prosjektet, hvor også Lars Petter Hansen, Ian Fleming og Torveig Balstad er med. Målet er å dokumentere omfanget av hybridisering mellom laks og ørret og se hvilke mekanismer som ligger bak.

Prosjektet er et samarbeid med Queen's University of Belfast (Nord-Irland), Marine Laboratory, Aberdeen (Skottland) og Salmon Research Agency of Ireland (Den irske republikken). Oppstart var i oktober i år, og prosjektet skal gå ut 1996. Det ligger under Agriculture and Agro Industry including Fisheries (AIR) som er et anvendt program under EUs 3. rammeprogram, forteller Kjetil Hindar.

Det er nytt at det forskes på forholdet mellom laks og ørret i EU-sammenheng. Prosjektet er basert på to observasjoner, fra henholdsvis Skottland og Norge, som tyder på at rømt oppdrettslaks bidrar til økt hybridisering mellom de to artene.

Tidligere ble oppdrettslaksen føret med Canthaxanthin, et karotenoid (stoff som finnes i bl.a. gulerøtter), og fisken fikk rødt kjøtt gjennom tilsetning av dette pigmentet i føret. Laks i vill tilstand får naturlig pigment fra krepsdyr/fisk som inneholder Astaxanthin. Pigmentet i kjøttet på hunnlaks blir overført til røgn, og Canthaxanthin er derfor en synlig markør på om en laksunge har oppdrettet eller vill hunnlaks som mor. I Skottland finner de mange flere hybrider blant laksunger med Canthaxanthin, med andre ord: oppdrettede hunnlaks hybridiserer i større grad med ørret enn vill hannlaks.

I Norge ser andelen hybrider blant laksunger ut til å øke. Andelen er høy også i flere elver med stort innsalg av oppdrettslaks, uten at vi vet om det er deres avkom vi undersøker, sier Kjetil Hindar. Sammenholdt med observasjonen fra Skottland er det imidlertid naturlig å tenke seg at rømt oppdrettslaks bidrar til den økte hybridiseringsraten.

EU-prosjektet skal se nærmere på hvordan rømt oppdrettslaks påvirker hybridiseringsraten mellom laks og ørret. Blant annet skal vi gjøre atferdsstudier i gytebasseng på lms, og vi skal gjøre studier

av rogn og yngel i irske elver, der oppdrettslaksen fortsatt føres med Canthaxanthin. I Norge har oppdrettsnæringen gått over til å bruke syntetiske Astaxanthiner i føret, som gjør det vanskeligere (men ikke umulig) å avgjøre om en hybrid har vill eller oppdrettet laks som mor.

EU-midlene dekker 50 prosent av total-kostnadene for institutter i samarbeidsprosjekter som dette, mens universiteter får dekket alle kostnader utenom lønn til fast ansatte.

-For NINA vil det være mest interessant å få EU-midler på felt hvor vi har aktivitet fra før, understreker Kjetil Hindar. I dette tilfellet er det snakk om ny problematikk, og vi må derfor jobbe med å finne de 50 prosentene som EU ikke dekker.

Totalt får prosjektet 390.000 ECU fra EU (3,2-3,3 millioner kroner etter dagens kurs), hvorav NINA får 150.000 ECU (ca 1,2-1,3 millioner kroner).

Helén E.

Hvem er vi og hvem kan representere oss?

Vi er én og samtidig to - utsagnet minner meg om kirkemøtet i Nikea hvor Den hellige ånd ble vedtatt med simpelt flertall.

Om det kunne være fristende skal jeg ikke tøyé bildet. I disse EUnionstider kan helt andre paralleller også være fristende, vel halvparten sa NEI, knapt halvparten sa JA til union i den sammenheng. Hver for oss i NINA (1987) og NIKU (1993) har vi sagt ett enstemmig NEI til union.

Jeg skriver meg bort: vi er én nå, det er ikke mer å snakke om. En privat stiftelse hvor organisasjonene spiller en langt viktigere rolle enn i de enkelte institusjoner i "Staten", den vi alle kommer fra. Jeg skal ta for meg et aktuelt eksempel.

Det at vi er én har blant annet den konsekvens at vi bare i fellesskap har representasjon i vårt øverste styrende organ. To representanter av et styre på i alt sju, det er egentlig ikke så dårlig. "Men gamle NINA-ere er jo dårligere representert enn før, vi mister en til NIKUerne om en av to skal velges derfra måvite!" Dette er en holdning vi ikke er tjent med. Vi må lære hverandre å kjenne, vi må finne samarbeidsformer som gjør at vi uavhengig av gruppetilhørighet finner fram til personer som kan representere alle på den beste måte.

Det vi bør kreve av en person med et slikt tillitsverv er vilje til aktivt å søke kunnskap om de saker som skal behandles. Det er ikke nok å studere de fremlagte sakspapirer. I mange saker har avgjørelsene som fattes en særlig betydning for grupper av de ansatte. De kan ha et annet syn og legge vekt på andre argumenter enn det ledelsen legger fram. De ansattes representanter må få fram slike argumenter, de skal være de ansattes korrektiv til ledelsen. Iblant er det selvsagt slik at representanten har

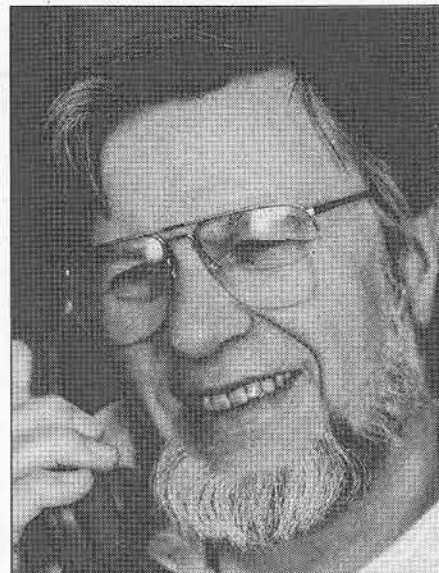
spesialkunnskap om en sak. Det er jo bra det, men det hører nok til unntakene. I alle saker vil evnen til å få

fram de ansattes mening gjennom samtaler og i møter være viktigst.

Personlige egenskaper som omgjengelighet og evne til objektivitet er langt viktigere enn mange tror. Det er selvfølgelig også viktig å kunne fremme synspunkter slik at en blir hørt og tatt hensyn til.

De egenskaper jeg mener er viktigst er uavhengig av hvilken fagbakgrunn vedkommende har, andre ting er langt mer vesentlig. Men det er selvsagt viktig at vi som skal stole på våre tillitspersoner kjenner dem og vet litt om hva de er gode for. I en stor organisasjon er dette et problem, og det blir større jo mer spredt vi sitter. Ledelse og organisasjoner har et ansvar for å gjøre folk kjent med hverandre. Personalpolitikk og administrative rutiner, men i ennå høyere grad forskningspolitikk har fellestrekk som gjelder oss alle. Skal vi samvirke innen disse områdene trenger vi å møtes for å utveksle meninger, for å kultivere våre holdninger og standpunkter. Det skal ikke være slik at dette er tema bare for ledelse og styre.

Vi er midt oppe i utnevning av representanter for de ansatte når dette skrives. Det foregår på den måte at organisasjonene i fellesskap får henvendelse fra Miljøverndepartementet om å foreslå 2 kandidater, hver med 2 vararepresentanter. MD har etter vedtektene ansvar for å oppnevne styret (se Håndboka), og departementet prøver å legge føringer på hvilke grupper som skal være representert. Som før ber de også nå om at vi sikrer kvinnerepresentasjon. Nytt denne gang er at "Departementet vil anta at det kan være hensiktsmessig

Eldar Gaare

Foto: Terje Skogland

å nominere én representant... fra stiftelsens to deler." Jeg mener at slike forsøk på føringer er uheldige, særlig den siste. Gjennom slike opplegg skapes lett presedens og det vil motvirke utviklingen mot enhet og godt samarbeid.

Vi er ikke tjent med at dette videreføres som prinsipp. For en NINA-ansatt kan gjerne en NIKU-ansatt være den beste ansatt-representant og omvendt. Om mange føler seg utrygge på representanter fra en annen gruppe enn sin egen, det er forståelig - ennå.

I inneværende år har vi en interrimsløsning. Styret er nå på 9 personer og er forsterket med Riksantikvaren og en egen ansatt-representant for NIKU. I fellesskap med sentrale tillitsmenn har organisasjonene bedt MD om at denne interrimsløsning skulle bli videreført i ett år, 1995. Dette har departementet avvist. Det kan en mene var uklokt, men hverken det eller andre problemer må hindre oss i å nå målet: å arbeide oss mot en enhet og samhörighet som sikrer at vi får de beste representanter - uansett institutt eller avdeling.

Men det må være et mål å arbeide oss mot en enhet og samhörighet som sikrer at vi får de beste talspersoner - uansett institutt og avdeling.

Eldar Gaare,
leder i Forskerforbundet i Stiftelsen

EDB I NINA•NIKU

EDB-systemene i NINA•NIKU gjennomgår for tiden en omfattende reorganisering og oppgradering. EDB-gruppa vil her orientere litt om dagens situasjon, hva vi ønsker å forbedre og hvor langt vi søker å komme i den nærmeste framtid.

EDB-gruppa har flere funksjoner. En av disse er etablering av en elektronisk infrastruktur. EDB har blitt det viktigste verktøyet for mange av NINA•NIKU's ansatte, og bruk av elektronisk post og dokumentutveksling over datanettet vil bli den viktigste og mest brukte form for kommunikasjon i organisasjonen. Den elektroniske data-utvekslingen vil i stor grad erstatte ordinær postgang. I dag er NINA•NIKU spredt på flere plasser i landet, og det foregår liten datakommunikasjon mellom de forskjellige enhetene. Dette er en situasjon EDB-gruppa jobber med å endre på.

Vårt mål er å sy oss sammen til en kommunikasjonsmessig enhet, slik at alle kan kommunisere med alle i organisasjonen og dessuten sende post over Internet til hele verden. Første trinn er å koble Trondheim til Internet (et verdensomspennende datanett). Det vil skje før jul, hvis alt går som det burde gjøre. Videre

framdriftsplan er å koble sammen Trondheimskontoret med Oslokontoret ved hjelp av et ISDN-samband (dette er en ny digital forbindelse som Televerket tilbyr). Deretter vil turen komme til satellittkontorene. Vi anser denne etableringen for å være en av våre primære oppgaver for tiden. Vi tror at spesielt forskerne vil ha nytte av å kunne hente informasjon på Internet, samt at de kan kommunisere med kolleger på en rask måte.

Vi ser kontorstøttesiden som en viktig oppgave. Standarder for programvare har etterhvert blitt gjennomført og en grunnleggende opplæring har og vil bli gitt. Maskinparken er gjenstand for en kontinuerlig fornyelse, noe som også er nødvendig for å holde tritt med utviklingen på programvarefronten. Vi vil forsøke å gjennomføre standarder for brev, rundskriv, møteinnkallinger, referat, telefax og andre formularer.

Forskning er organisasjonens levebrød. Vi har derfor blitt styrket på denne siden, i og med at Randi Sønderland har fått forlenget sitt engasjement hos oss. Hun tilbyr ekspertise i forbindelse med databaser og utviklingsverktøy.

Fusjonen med NIKU stiller enda større krav til vår gruppe, og arbeidsoppgavene øker. Derfor ansatte vi 1. desember Arild Njåstad. Han har sin base hos NIKU i Oslo, men vil administrativt høre til administrasjonsavdelinga i Trondheim. Arild kommer opprinnelig fra Kristiansund, men har jobbet fire år ved Veterinærhøgskolen i Oslo, og har fått en flying start i sin nye stilling.

Vårt mål er at EDB skal bli et enda viktigere redskap for alle i vår organisasjon, og at det skal høyne produktiviteten og øke kvaliteten på det arbeid vi utfører. Dette stiller store krav til oss, men også krav til dere som skal bruke utstyret. Vi håper at vi sammen skal klare å skape en enklere hverdag.

Hilsen Lars, Øivind, Arild, Randi, Hilde og Petter

29

NINA har etablert et samarbeid med Smithsonian Tropical Research Institute (STRI). To NINA-prosjekter i Panama starter nå. I september hadde NINA besøk fra STRI.

Bildet er tatt under en tur i Trøndelagskogen ved Byahalla edellauvskogreservat, Steinkjer. Bak fra venstre: Eldar Ryan, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Ira Rubinoff, Dir. STRI, Washington, Ross Simons, STRI, Washington, Tony Coates, STRI, Panama, Joe Wright, STRI, Panama, Vera Sandlund, UNIT, Odd Terje Sandlund og Frode Ødegaard, NINA. Foran fra venstre Jarle Holten, NINA, Elizabeth Losos, STRI, Washington og June Breistein, NINA. Foto: Bjørn Åge Tømmerås.

Nytt fra administrasjonen

I løpet av høsten har vi fått erfare at det krever både tid og arbeid å få en nye stiftelse opp og gå. Likevel, det går framover. Og det er jo ikke lenge siden 1. september. I administrasjonsseksjonen er det kanskje særlig på informasjons- og personalsiden at etableringen av NIKU og den nye stiftelsen har medført størst økning i arbeidsoppgaver. På informasjonssiden er det arbeidet med grafisk manual - det å få et nytt og helhetlig grafisk bilde - som har vært i fokus. De fleste byggesteinene der er nå på plass. Det som står igjen er å få satt ting i produksjon og tatt dem i bruk. I den sammenheng er skilting en prioritert oppgave nå.

På personalsiden har det også vært mange tråder å holde tak i. Else som vår saksbehandler på personal har til tider blitt lesset ned av oppgaver. I denne perioden er det nok NIKU-saker som har tatt mest tid. I tillegg til de som gikk over til NIKU ved opprettelsen, har det vært en del tilsettingsaker for å få den staben en ønsker seg og som det er behov for.

Vi har en personalhåndbok som er laget for NINA. Mye av innholdet vil være gangbart for den nye stiftelsen, uten endringer, men det er behov for å tilpasse en del avtaler og regler til den nye virkeligheten. Dette arbeidet er vi i gang med, med god hjelp. Både arbeidstakerorganisasjonene og ledelsen blir trukket inn i dette arbeidet. Målet var å få en ny håndbok på markedet til jul, men dessverre, det klarer vi nok ikke.

Jeg bør vel kanskje også si noe om hus. Vi er jo spredt på en rekke steder, og overalt må vi ha arbeidslokaler som vi leier. Ikke alt går like greit. Det kan de som jobber i Dronningens gt 13 i Oslo skrive under på. Ombyggings- og innflyttingssaken der har vært forferdelig. Den har påført de som jobber der - særlig de i 3. etasje - helt urimelige belastninger. Den saken er ennå ikke avsluttet, dessverre. Andre kan ellers si mer om

det som foregår eller ikke foregår der enn jeg.

Hussaken i Tungasletta 2 har vært en sikker gjenganger i NINA-bladet i lang tid. Den ble også omtalt i forrige nummer. Planene er nå endret. Nå tas det sikte på at NINA·NIKU skal beholde eksisterende bygg, unntatt 1. etasje, og at det bygges et nybygg for DN. Dermed må det en ny intern planleggingsrunde til, og nye leiekontrakter må inngås, før Statsbygg kan fortsette sitt prosjekteringsarbeid. Byggeprosessen blir noe forsinket, men fremdeles kan vi håpe på at nybygget står ferdig om ca 2 år.

Også i NIKUs utgravningskontorer i Trondheim og Bergen har det skjedd endringer når det gjelder lokaler. I Bergen er NIKU nå samlet på ett sted. De flyttet inn i Bryggen Museum 1. desember. Der er det ikke flust med plass, men det faglige miljøet er det beste.

I Trondheim utvider utgravningskontoret med en etasje til i Kjøpmanns-

Joralf Halgunset

Foto: Terje Skogland

gaten 25. En del innredningsarbeid må gjøres, så det spørs om det blir innflytting der til jul. Jula kommer kanskje for fort. Den gjør ofte det. Det ryktes forresten at det blir nesten ikke jul i år - i følge kalenderen. Litt julefeiring bør det da bli. Det synes jeg vi alle har fortjent. Jeg benytter derfor anledningen til å ønske alle en god jul og et godt nytt år i 1995.

Joralf

Bryggen Museum i Bergen hvor utgravningskontoret er flyttet inn. Adressen er : Dreggsalmenningen 3, 5003 Bergen. Telefon og fax er uforandret.

PERSONALIA FOR PERIODEN 01.09.94 - 31.12.94.

FAST TILSETTING:

NINA:Svenning, Martin	forsker avd. 8	01.01.95
NIKU:Andresen, Jon	teknisk konservator,	01.09.94
Bergset, Åse	føsteseekretær	«
Bratlie, Eivind teknisk	konservator	«
Brendalsmo, Jon A	rådgiver	«
Brønne, Jon	vit. rådgiver	«
Diaz, Caballero A	konsulent	«
Dunlop, Rory A	prosjektleder	«
Edwardsen, Gro	prosjektleder	«
Fikkan, Anne	direktør	«
Frøysaker, Tine	teknisk konservator	«
Gundhus, Grete	teknisk konservator	«
Hauglid, Lars K	teknisk konservator	«
Hoff, Anne Martha	forsker	01.11.94
Iversen, Bjørg	rengjøringsbetjent	01.10.94
Jensenius, Jørgen	forsker	«
Kjersheim, Arve	avdelingsingeniør	«
Liden, Hans-Emil	forsker	«
Lindstad, Birger	avd.ingeniør	«
Molaug, Petter	forsker	«
Nordeide, Sæbjørg W	prosjektleder	«
Norsted, Terje	teknisk konservator	«
Olstad, Tone M	teknisk konservator	«
Reed, Ian W	prosjektleder	«
Sellevold, Berit	forsker	«
Skarsaune, Tone	føsteseekretær	«
Solberg, Kristin	teknisk konservator	«
Storrø, Mary	førsteseekretær	«
Storsletten, Ols	forsker	«
Torvanger, Åse M	forsker	01.11.94
Ulriksen, Eli	prosjektleder	01.09.94
Wiberg, Christina	prosjektleder	«
Winterthun, Anne E	avdelingsingeniør	«

MIDLERTIDIG TILSETTING (OVER 3 MND)/FORLENGELSE:

NINA:Forseth, Torbjørn,	forsker avd. 6 forlengelse til	31.12.94
Jakobsen, Eli Beate,	ingeniør avd. 3, forlengelse til	31.12.94
Lamberg, Anders,	avd.ing. avd. 6 forlengelse til	31.12.94
Mjølnerød, Ingrid B,	stipendiat avd. 6, forlengelse til	31.12.95
Berg, Aina,	avd.ing./tegner, avd. 9	12.09-31.12.94
NIKU:Berg, Arne	pensjonistvilkår avd. 9	01.09-31.12.94
Christie, Håkon	pensjonistvilkår avd. 9	01.09-31.12.94
Christie, Sigrid	pensjonistvilkår avd. 9	01.09-31.12.94
Døhlen, Gerda	førsteseekretær avd. 5	01.09-31.12.94
Every, Steve	feltleder	01.12-01.05.96
Gjertsen, Randi W	konserveringstekniker avd. 2	12.09-31.12.94
Holt, Sally	leder/funnkontor	01.12-01.05.95
Longva, Marit	førsteseekretær	01.12-31.12.98
Martin, Gerard	feltleder	01.12-30.04.97

Returadresse:
NINA•NIKU,
Tungasletta 2
7005 Trondheim

SLUTTET:

Bakker, Ann-Grethe	kontorsekretær NINA Tromsø	31.10.94
Christensen, Hanne	stipendiat NINA avd. 9	30.09.94
Gabrielsen, Geir W.	forsker NINA avd. 8	30.11.94
Norderhaug, Ann-C.	stipendiat NINA avd. 5/≈s	30.11.94

PERMISJON:

Mjølnerød, Ingrid B	stipendiat NINA avd. 6, permisjon til ca.	01.10.95

VI GRATULERER:

Ingvar Brattbakk, NINA, som fylte 50 år 1. oktober,
Berit Garberg Larsen NINA, som fylte 50 år 2. desember og
Petter B. Molaug, NIKU, som fylte 50 år 19. desember.

Lill Lorck Olden/Yngve Nilsen og Lars Kvenild/Heidi Valseth som har giftet seg, og
Ingrid Bysveen Mjølnerød som har fått en sønn, alle NINA.

Svein Håkon Lorentsen som har fått godkjent kompetanseopprykk til forsker II,
Geir Wing Gabrielsen, John Atle Kålås og Hans Chr. Pedersen som har fått godkjent
kompetanseopprykk til forsker I, og Rolf Langvatn som disputerte for graden dr. philos
26. november, alle NINA.

Bror Jonson som er valgt inn som medlem i Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS)
fra 1.1.95

Stiften

Internt informasjonsblad for Stiftelsen for Naturforskning og Kulturminneforskning

Ansvarlig redaktør: Tor B. Gunnerød

Journalist: Helén Eliassen

Lay out: Bennett Reklame as og Aina Berg-NINAs tegnekontor

Trykk: Skipnes

Opplag: 300

Bladets adresse: Tungasletta 2, 7005 Trondheim
Telefon: 73 58 05 00, Telefax: 73 91 54 33